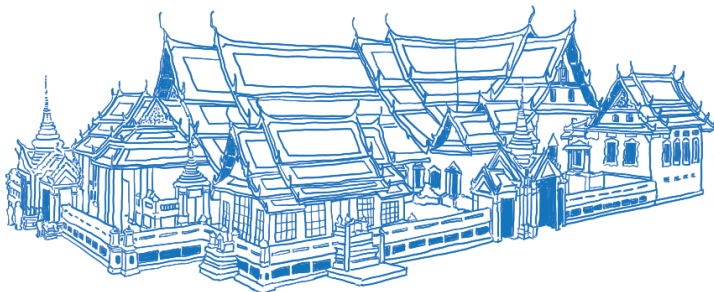


ชวนคุณร่วมสำรวจสถาปัตยกรรมในเกาะรัตนโกสินทร์ไปด้วยกัน

Storied
Structure

ติดเกาะ กับตึกเก่า

ตึกไทยประเพณี



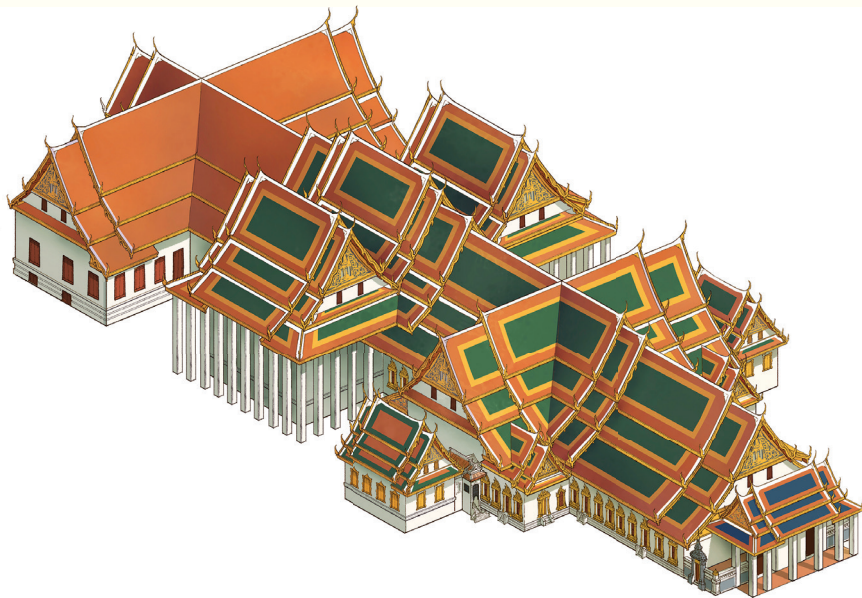
วิมานพระอินทร์ ตึกไทยในวังหลวง

Architectural Traditions of the Grand Palace

เมื่อครั้งแรกสร้างกรุงเทพมหานครเป็นราชธานีแห่งใหม่นั้น หัวใจสำคัญของพระนครก็คือ “พระบรมมหาราชวัง” ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางของความศักดิ์สิทธิ์ และแสดงถึงพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ คำว่า “กรุงเทพมหานคร” หมายถึง “พระนครอันยิ่งใหญ่ดุจเมืองแห่งเทพ” ซึ่งเทพในที่นี้ก็คือ พระมหากษัตริย์ ผู้ทรงเปรียบพระองค์เป็นดังพระอินทร์ วังหลวงที่สร้างขึ้นใหม่นี้ จึงเป็นเสมือนภาพจำลองของวิมานพระอินทร์บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์นั่นเอง

When Bangkok was first established as the new capital of Thailand, the heart of the city was the Grand Palace, which was central to the king's absolute power as the king was likened to Indra, a god.

The newly built Grand Palace was thus constructed to emulate Indra's heavenly home.



พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย มหาสุรยุพิมาน **A01**

ไม่ว่าใครก็ตามที่มีโอกาสได้เข้าไปในพระบรมมหาราชวัง หรือกระทั่งผู้ที่สนใจศิลปสถาปัตยกรรมโดยเฉพาะ ไม่อาจพลาดการชมพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยไปได้ ถือเป็นอาคารที่สำคัญหลังหนึ่งในพระบรมมหาราชวัง

ตัวพระที่นั่งเป็นอาคารท้องพระโรงแบบจารีตที่ใช้สำหรับพระมหากษัตริย์เสด็จฯ ออกขุนนาง ออกมหาสมาคม และประกอบพระราชพิธีสำคัญต่างๆ มาตั้งแต่อดีต และยังคงใช้งานมาจวบจนทุกวันนี้

สันนิษฐานว่า ในสมัยรัชกาลที่ ๑ ครั้งเริ่มสร้างนั้น ยังเป็นโถงโล่ง ไม่มีฝ้าผนัง

ต่อมาได้ก่ออิฐถือปูนกันผนังขึ้นเพิ่มเติมในสมัยรัชกาลที่ ๓

Amarin Winitchai Throne Hall in the Grand Palace was constructed in the reign of King Rama I-III (late 18th century - early 19th century). The Throne Hall followed traditional Thai architecture and has long been used for the king's royal duties and prestigious royal ceremonies, up until today.

หลังคาของพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย มุงด้วยกระเบื้องเคลือบสีเขียวเป็นหลัก ที่ขอบหลังคา มุงด้วยสีส้ม แล้วตัดเส้นระหว่างทั้งสองสีด้วยกระเบื้องเคลือบสีเหลือง ที่เรียกว่า “ลาดสีเหลือง” สำหรับท้องพระโรงส่วนหน้าที่สร้างในแนวขวางนั้น มุงด้วยกระเบื้องหลังคาสีขาวหรือสีน้ำเงินเข้ม เนื่องจากเป็นการต่อเติมขึ้นมาภายหลังในสมัยรัชกาลที่ ๔



เรื่องเล่าชาวเกาะ

มุงกระเบื้องล็กสี

การมุงกระเบื้องเคลือบสีของพระที่นั่งในวังหลวงนั้น เรียกว่า “มุงล็กสี”

เป็นการมุงกระเบื้องหลังคาด้วยสีหนึ่งเป็นหลัก แล้วขีดด้วยกระเบื้องอีกสีหนึ่ง (ซึ่งมักเป็นคู่สีตรงข้าม) โดยกระเบื้องเคลือบที่ใช้มีอยู่ด้วยกัน ๕ สี คือ สีเหลือง สีส้ม สีเขียว สีขาว (น้ำเงินเข้ม) และสีน้ำตาลแดง

แต่ส่วนใหญ่มักใช้สีส้ม สีเขียว และสีขาวเป็นหลัก ตามด้วยการใช้สีรองตัดเส้น หรือล้อมเป็นกรอบ โดยมีทั้งแบบมุงล็กสี ๒ ชั้น และล็กสี ๓ ชั้น เช่นหลังคาพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยองค์นี้

A01 Amarin Winitchai Throne Hall
The Grand Palace, Na Phra Lan Rd.
8.30am-3.30pm
02 623 5500 / 02 623 5499
www.royalgrandpalace.th
Not Open to the Public



The Throne Hall is a vast space, big enough to fit a large number of people. At the center is a throne, placed under a nine-tiered royal umbrella, symbolic of the king. On the far end of the hall is another throne. Both thrones have been meticulously crafted as they were intended for royal ceremonies.

Outside, the gables of the building feature carving of Indra residing above his palace.

ห้องพระโอง

เนื่องจากพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ใช้เพื่อเป็นห้องพระโอง ดังนั้นพื้นที่ภายในจึงต้องสามารถรองรับผู้คน ทั้งพระบรมวงศานุวงศ์และขุนนางต่างๆ เป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้จึงสร้างให้เป็นห้องโถงขนาดใหญ่ เพื่อให้เหมาะสำหรับเป็นที่ประชุมชนนั่นเอง

พระที่นั่งบุษบกมาลา

ที่ด้านท้ายสุดของห้องโถง เป็นที่ตั้งของพระที่นั่งบุษบกมาลา มหาจักรพรรดิพิฆาน ตัวบุษบกเป็นทรงปราสาทยอดแหลม ใช้เป็นพระราชบัลลังก์สำหรับพระมหากษัตริย์เสด็จขึ้นประทับ ในงานมหาสมาคมต่างๆ

พระที่นั่งพุดตาน

พระที่นั่งพุดตานกาญจนสิงหราชน์ ตั้งอยู่ด้านหน้าบุษบกมาลา ภายใต้พระนพปฎลมหาเศวตฉัตร เป็นพระราชอาสน์ที่ประทับของพระเจ้าอยู่หัวในทางพระราชพิธีสำคัญต่างๆ

เสา

เมื่อแรกเริ่มก่อสร้างในสมัยรัชกาลที่ ๑ ใช้เสาไม้กลม ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๓ ได้ก่ออิฐหุ้มเสาไม้เดิมจนกลายเป็นเสาทรงเหลี่ยมขนาดใหญ่ ตลอดจนมีการเขียนลวดลายเลียนแบบผ้าไหม โดยมีท้องผ้าเป็นลายดอกไม้ ส่วนหัวเสาและโคนเสา คือ เชิงผ้า เขียนเป็นลายกรวยเชิง

คอสอง

คานที่วางพาดระหว่างหัวเสาเหล่านี้ เรียกว่า “คอสอง” ทำหน้าที่ในการรับน้ำหนักโครงสร้างหลังคาหน้าจั่วให้ถ่ายลงมาสู่ตัวเสา คอสองคือนั่งก่ออิฐเสริมขึ้นที่ด้านบนของคานไม้ที่พาดระหว่างหัวเสา เพื่อเพิ่มความแข็งแรง (เป็นที่มาของการเรียกคอสองกันว่า เครื่องก่อท้องไม้)

จากการใช้คานไม้นี้เอง ทำให้มีข้อจำกัดเรื่องความยาว และน้ำหนักที่สามารถแบกรับได้ จะสังเกตเห็นได้ว่าช่วงเสาของพระที่นั่งนี้จึงค่อนข้างถี่

นอกจากนี้แล้วยังมีการเขียนภาพเทพชุมนุมตกแต่งบริเวณผนังตรงคอสองนี้อีกด้วย

พื้น

พื้นภายในพระที่นั่งปูด้วยหินอ่อนในแนวทแยง เพื่อช่วยพรางตาให้ห้องพระโองแลดูกว้างขวางใหญ่โตขึ้น



หน้าบ้านของพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย จำหลักลายรูปพระอัมรินทร์ราชธิดา ประทับเหนือวิมานปราสาทสามยอด

มาถึงตรงนี้ หลายคนอาจสงสัยว่า... ทำไมต้องเป็นรูปพระอมรินทร์หรือพระอินทร์ด้วย?

เหตุที่ต้องเป็นพระอินทร์นั้น ก็สืบเนื่องมาจากรัชกาลที่ ๑ ทรงเปรียบพระองค์เองเป็นดั่งมฆมานพ สัตบุรุษที่สร้างศาลาจนได้เป็นพระอินทร์ เสมือนกับพระองค์ที่เพียรปฏิบัติชอบ สั่งสมบารมีจนได้ขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์

และด้วยคติความเชื่อดังกล่าว จึงทำให้รัชกาลที่ ๓ ตั้งชื่อพระที่นั่งองค์นี้ว่า “อมรินทรวินิจฉัย” ด้วยว่ากษัตริย์เป็นดั่งพระอินทร์นั่นเอง



พระที่นั่งสนามจันทร์ A02

พระที่นั่งองค์น้อย ที่ตั้งอยู่ด้านข้างของพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย เป็นศาลาไม้ขนาดกะทัดรัดที่รัชกาลที่ ๒ โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเพื่อเป็นศาลาประทับในยามล่ามลอง

ด้วยลักษณะที่เป็นศาลาล่องทรงไทย หลังคาจั่ว มีชายคาปีกนกทั้งสี่ด้าน ทำให้พระที่นั่งสนามจันทร์ถือเป็นภาพจำของศาลาไทยได้เป็นอย่างดี

ที่สำคัญแม้เห็นศาลาหลังกระจิดริดเพียงแค่นี้ (दानในมีแทนที่ประทับขนาดเท่าฟูกเตียงนอนในปัจจุบันเท่านั้น) แต่ขอบอกว่าจั่วแต่แจ้ว เพราะด้วยฐานานุศักดิ์ของอาคารที่สร้างขึ้นให้พระมหากษัตริย์ได้ประทับแล้ว ก็ต้องจัดเต็มไปด้วยการประดับประดา ไม่ว่าจะเป็นการปิดทองหรือติดกระจกริบวิบล้วนนำมาประดับประดาให้สวยงามพระเกียรติ

Sanam Chan Pavilion is a small wooden pavilion located next to Amarin Winitchai Throne Hall. It was constructed in the reign of King Rama II and was used for informal occasions.

A.02 Sanam Chan Pavilion
 📍 The Grand Palace, Na Phra Lan Rd.
 🕒 8.30am-3.30pm
 📞 02 623 5500 / 02 623 5499
 🌐 www.royalgrandpalace.th
 🚫 Not Open to the Public

พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท A03

อาคารทรงจตุรมุข (คือมีมุขสี่ทิศ ทำให้มีแผนผังเป็นรูปกากบาท) ยกพื้นสูง มีหลังคาเป็นทรงปราสาทยอดแหลมนี้ คือ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท อันเป็นพระที่นั่งสำคัญอีกองค์หนึ่งในหมู่มหาปราสาทภายในพระบรมมหาราชวัง

ยอดปราสาทของพระที่นั่งองค์นี้ เรียกว่าทรง “จอมแห” ซึ่งถือว่ามีส่วนที่สวยงามเป็นเอกลักษณ์ ด้วยทรวดทรงที่สอดประสานลงตัวกับโครงหลังคา หน้าจั่วลดชั้นสี่ชั้นที่อยู่ตอลงมาทางด้านล่าง

มุมหลังคาทั้งสองด้าน (เรียกกันว่า รักแร้) ติดตั้งรูปสลักลอย ตัวรูปครุฑขนาดใหญ่ เพื่อใช้รองรับเครื่องยอดปราสาท ตามคติความเชื่อทางจักรวาลวิทยา

Dusit Maha Prasat Throne Hall was built in the reign of King Rama I (late 18th century). The layout features four gable ends, and featured on the gables are carvings of Narai on Garuda, which is a symbol of the monarch. The distinctive features of this Throne Hall are the spire on the roof and Garuda and Naga figures on the four corners of the roof.

ขุ้มพระทวารและพระบัญชา (ประตูและหน้าต่าง) ทำเป็นขุ้มยอดทรงมณฑป คือ ยอดปลายแหลม โดยขุ้มประตูหน้าต่างยอดปราสาทเช่นนี้ เป็นรูปแบบที่สงวนไว้เฉพาะพระที่นั่งภายในวังหลวงเท่านั้น

ดั่งนั้นหากไปที่วังหน้า (พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร ในปัจจุบัน) จะเห็นได้ว่าขุ้มประตูและหน้าต่าง จะเป็นขุ้มอีกรูปแบบหนึ่งเรียกว่า ขุ้มบันแถลง (ขุ้มทรงจั่ว) เป็นนัยที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าวังหน้านั้นไม่อาจเทียบชั้นกับขุ้มยอดมณฑปได้



หน้าบันทั้งสี่ทิศของพระที่นั่งดุสิตฯ ติดตั้งประติมากรรมสลักลอยตัวรูป “นารายณ์ทรงสุบรรณ” (นารายณ์ทรงครุฑลิตว์พาหนะ) อันเป็นสัญลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ ซึ่งเชื่อว่าเป็นนารายณ์อวตาร ต่างจากหน้าบันของพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยที่เป็นรูปพระอินทร์

องค์ประกอบหลังคาและหน้าจั่วของพระที่นั่งดุสิตฯ ประดับด้วยเครื่องสายองต่างๆ ซึ่งใช้แสดงถึงฐานะอันศักดิ์สิทธิ์ของงานสถาปัตยกรรมดังนี้

นาคสะดุ้ง คือ เครื่องไม้ประดับหลังคาที่สะบัดเป็นลอนโค้งขึ้นลงไปมา คล้ายนาคเลื้อยมาแล้วสะดุ้งเกี่ยวแป่ว เป็นเครื่องสายองที่ทำให้เฉพาะในวัดและวังหลวงเท่านั้น

หางหงส์ ขึ้นชื่อว่า หางของหงส์ แต่ลงท้ายกลับแกะให้กลายเป็นหัวของนาค หางหงส์ที่พระที่นั่งดุสิตฯ มีเอกลักษณ์เฉพาะที่เรียกกันว่า “นาคเบือน” นาคเบือนในที่นี้ไม่ใช่ขนาดทั่วไปที่เข้เขื่อนเบือนหน้าหนี แต่เป็นนาคที่เบือนหน้าจิกตาตรงเข้าหากล้องจ้องถ่ายเสมือนเซลฟี ถือเป็นลูกเล่นของช่างในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ที่พบได้เฉพาะที่หน้าบันของพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทแห่งนี้ และที่พระที่นั่งอาคารณิโหมกษปราสาทที่ตั้งอยู่ข้างกันเท่านั้น

ในอดีตเมื่อมีพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูงฝ่ายในบางพระองค์สิ้นพระชนม์ ก็โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งพระศพบนพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทนี้ จนกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

เมื่อแรกสร้างโถงภายในมีเสาดังอยู่สี่จุดเพื่อรองรับน้ำหนักของยอดหลังคาปราสาท ต่อมาได้มีการตรวจสอบแล้วว่าเสาดังกล่าวไม่มีผลต่อการรับน้ำหนักโครงสร้างหลังคาแต่อย่างใด จึงให้หรือถอนออก ทำให้พื้นที่เปิดโล่งขึ้นไม่มีเสามาบังให้รกตา แต่เพื่อสร้างความมั่นใจในความมั่นคงของโครงสร้างยิ่งขึ้น รัชกาลที่ ๖ จึงให้สร้างเสาคอนกรีตเสริมเหล็กมาทดแทนที่มั่งทั้งสี่มุม ซึ่งถือว่าเป็นการนำเทคโนโลยีการก่อสร้างสมัยใหม่ในยุคนั้น มาใช้กับงานสถาปัตยกรรมแบบจารีตประเพณีอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน

Dusit Maha Prasat Throne Hall has long been used for royal funerals for kings and royal family members, and the tradition still continues today.

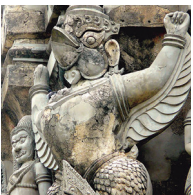
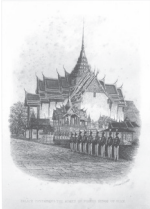
เรื่องเล่าขาน

กว่าจะเป็นพระที่นั่งดุสิต

รัชกาลที่ ๑ โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระที่นั่งจตุรมุขทรงปราสาทขึ้น ตามแบบพระที่นั่ง “สรเพชญปราสาท” ในพระราชวังหลวงของกรุงศรีอยุธยา โดยให้ชื่อพระที่นั่งองค์ใหม่นี้ว่า “อินทราภิเษกมหาปราสาท” เมื่อแล้วเสร็จ ทรงเสด็จฯ รับพระราชพิธีบรมราชาภิเษกที่พระที่นั่งแห่งนี้ ก่อนที่พระที่นั่งอินทราภิเษก จะไฟไหม้ไปในปี ๒๓๓๖

รัชกาลที่ ๑ จึงทรงให้สร้างพระที่นั่งอีกองค์ขึ้นมาทดแทนในลักษณะคล้ายพระที่นั่ง “สุริยาสน์อมรินทร์” ของอยุธยา เพื่อใช้เป็นท้องพระโรงออกว่าราชการ พระที่นั่งองค์ใหม่ สร้างแล้วเสร็จ ในปี ๒๓๓๘ ให้ชื่อว่าพระที่นั่ง “ดุสิตมหาปราสาท”

The Kingdom and People of Siam
Sir John Bowring 1855



ครุฑแบกปูนปั้นประดับที่ส่วนยอดชั้นเรือนธาตุของปราสาท วิศวกรรมของจังหวัดอยุธยา เป็นคติที่รับมาจากทางสร้างปราสาทหินของขอมตามความเชื่อทางจักรวาลวิทยา ที่เปรียบองค์ปราสาทเป็นเขาพระสุเมรุ โดยมีครุฑเฝ้าอยู่ที่ตีนเขา

พระที่นั่งอาภรณ์พิโมกข์ปราสาท A04

เป็นพระที่นั่งขนาดย่อมที่ตั้งอยู่เคียงกับพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๔ ด้วยไม้ทั้งองค์ มีลักษณะเป็นโถงจตุรมุขยอดปราสาท ไม่มีผนัง ยกพื้นสูงเสมอกำแพงเพื่อใช้เป็นพลับพลาสำหรับประทับพระราชยาน ไม่ว่าจะเป็พระคชาธาร (ช้าง) หรือพระเสลี่ยง ถือว่าเป็นพระที่นั่งที่มีสัดส่วนทรวดทรงอันงดงามเป็นอย่างมาก จนนำไปเป็นต้นแบบให้กับพระที่นั่งและศาลาอีกหลายองค์ต่อมา ยอดปราสาททรงมณฑป เช่นเดียวกับพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท

หลังคาซ้อนชั้น ๔ ชั้น าดด้วยติบูก โดยการนำติบูกมาหล่อเป็นแผ่นแล้วมุงแทนกระเบื้อง หางหงส์แบบ “นาคเป็อน” คือหัวนาคเป็อนหันข้างมองตรงออกมา เช่นเดียวกับพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทที่อยู่เคียงกัน

หน้าบันจำหลักลายพระอัมรินทร์ราช (พระอินทร์) เช่นเดียวกับพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย เป็นสัญลักษณ์แทนกษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ที่เปรียบตัวเองเป็ตั้งพระอินทร์

Aphon Phimok Prasat Pavilion was built in the reign of King Rama IV (middle 19th century). It is a wooden structure, perched high above the ground to serve as a platform for mounting on an elephant or a palanquin. The roof tiles are made of tin, while the gables feature Indra's figures.



Supanut Arunprayote



ภาพพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท (องค์ใหญ่) และพระที่นั่งอาภรณ์พิโมกข์ปราสาท (องค์เล็กด้านหน้า) ที่เพิ่งสร้างใหม่ ในหนังสือ “บันทึกการเดินทางของฮ็องรี มูอต์ ในสยาม กับพญา ลาว และอินโดจีนตอนกลางส่วนอื่นๆ” โดย ฮ็องรี มูอต์ นักสำรวจชาวฝรั่งเศส ที่เดินทางเข้ามาในสยามในสมัยรัชกาลที่ ๔



พระราชพิธีโสกันต์เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ (รัชกาลที่ ๕) ในปี ๒๕๐๙ รัชกาลที่ ๔ ทรงยืนอยู่บนเกยหน้าพระที่นั่งอาภรณ์พิโมกข์ปราสาท ขณะที่เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ประทับบนพระราชยานเสลี่ยงคานหาม

พระที่นั่งอาภรณ์พิโมกข์ปราสาท องค์จำลอง ในงานเอ็กซ์โปปี ๒๕๐๑ ที่กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม

Wouter Hagens

พระที่นั่งสุทไธสวรรย์ปราสาท A05

เป็นพระที่นั่งองค์ใหญ่ที่สร้างยาวคร่อมไปตามแนวกำแพงพระบรมมหาราชวังด้านทิศตะวันออก ตั้งตระหง่านเหนือลานโล่งทางด้านหน้า แรกสร้างในสมัยรัชกาลที่ ๑ เป็นเพียงพลับพลาโถงเครื่องไม้ หลังคาไม่มียอดปราสาท ใช้สำหรับเป็นที่ประทับทอดพระเนตรกระบวนแห่ที่ท้องสนามไชยด้านล้างบริเวณด้านหน้ากำแพงพระบรมมหาราชวัง ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๓ ได้เปลี่ยนเป็นผนังก่ออิฐถือปูน และเพิ่มยอดปราสาทบนหลังคาด้วย



Supanut Arunprayote



รัชกาลที่ ๙ ออกมหาสมาคมเนื่องในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ปี ๒๔๙๓

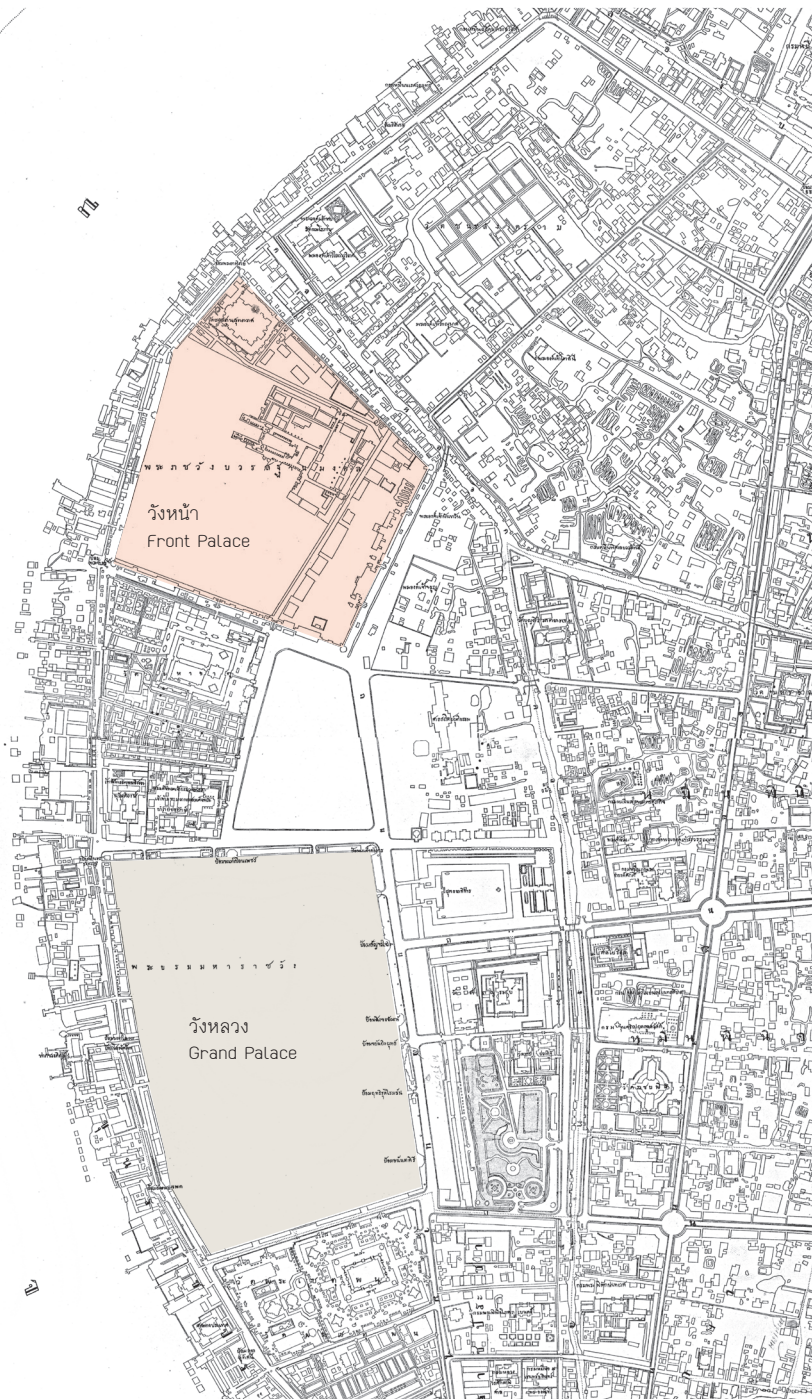
ยอดปราสาททรงมณฑป ที่มีการสร้างเพิ่มเติมในสมัยรัชกาลที่ ๓ ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพระที่นั่งในวังหลวงเท่านั้นจึงจะทำยอดปราสาทได้

หลังคาซ้อนชั้น ๔ ชั้น แต่ละชั้นแบ่งย่อยเป็น ๓ ดับ แต่ละดับมุงด้วยกระเบื้องเคลือบสีแสด ดัดขอบเขียว

การแบ่งหลังคาออกเป็นดับย่อยๆ นั้น ช่วยลดทอนระนาบขนาดใหญ่ของผืนหลังคาให้เล็กลง ขณะเดียวกันการดัดขอบหลังคาด้วยกระเบื้องคู่สีตรงข้าม ก็ช่วยย่อยพื้นที่หลังคาสีแสดให้ดูไม่ต่อเนื่องกันเป็นผืนใหญ่ผืนเดียว หลังคาพระที่นั่งจึงดูเบาไม่ใหญ่โตเทอะทะ หรือหนานหนักเท่าที่ควรจะเป็น

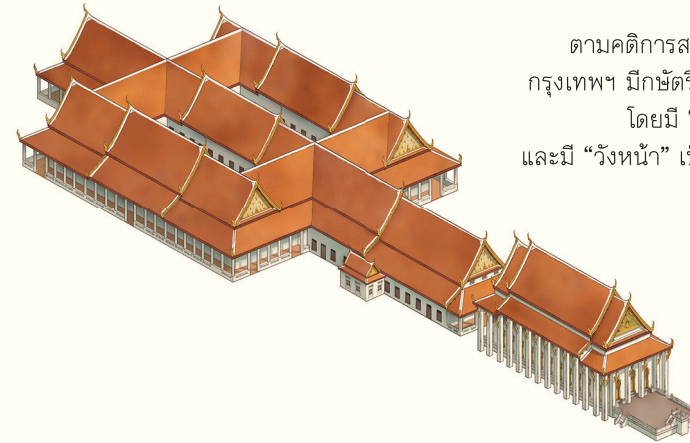
ส่วนระเบียงที่มุงกลาง ต่อยื่นออกมาเพื่อเป็นที่เสด็จออกสิทบัญญัตินั้น ได้ถูกต่อเติมขึ้นในปี ๒๔๙๓ เมื่อครั้งรัชกาลที่ ๙ ออกมหาสมาคม เนื่องในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

Sutthai Sawan Prasat is located on the edge of the Grand Palace on Sanam Chai's side. It was first built during King Rama I's era as an open wooden structure with no walls, used for observing parades at the field outside the Grand Palace. In King Rama III's era, brick and mortar walls were constructed, and the spire was added to the roof. In 1950, King Rama IX granted a grand audience on the occasion of His Majesty's Royal Coronation Ceremony.



วิมานกษัตริย์องค์ที่สอง ตึกไทยในวังหน้า

Architectural Traditions of the Front Palace



รู้หรือไม่?
ตามคติการสร้างเมืองแบบจารีตประเพณีนั้น
กรุงเทพฯ มีกษัตริย์เป็นผู้ปกครองถึง ๒ พระองค์
โดยมี “วังหลวง” เป็นกษัตริย์องค์ที่ ๑
และมี “วังหน้า” เป็นอุปราช หรือกษัตริย์องค์ที่ ๒

อีกนัยหนึ่งก็คือ มีพระบรมมหาราชวังเป็น
วังหลวง และพระราชวังบวรสถานมงคลเป็น
วังหน้า ซึ่งในปัจจุบันวังหน้าก็คือ พื้นที่บริเวณ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร นั่นเอง
ที่นี้ลองมาดูกันว่าพระที่นั่งองค์ต่างๆ ของ
วังหน้า จะเหมือนหรือแตกต่างจากวังหลวงกัน
อย่างไรบ้าง

In ancient Thai traditions, a city would
consist of the Royal Palace, or the supreme
monarch, and the Front Palace (vicero)
as the second monarch.

Currently, the Front Palace is the
ground of the National Museum Bangkok.
Let's see if the royal palace of the second
monarch is similar to or different from
the Grand Palace.



เรื่องเล่าขาน:

คนหรือวัง? ... วังหรือคน?

เอ๊ะ...ตกลงคำว่า “วังหน้า” หรือ “พระราชวังบวรสถานมงคล” นี้ เป็นชื่อคนหรือ
ชื่อสถานที่กันแน่? ช่างเป็นศัพท์ที่ชวนงงเสียนี้กระไร
แท้จริงแล้ว วังหน้า หรือพระราชวังบวรสถานมงคล
มีอยู่ด้วยกัน ๒ ความหมาย
จะหมายถึง “สถานที่” คือ วังที่ประทับของพระมหากษัตริย์ ก็ได้ หรือหมายถึง
“บุคคล” และ “ตำแหน่ง” ของผู้ที่ครองวังนั้นอยู่ก็ได้เช่นกัน

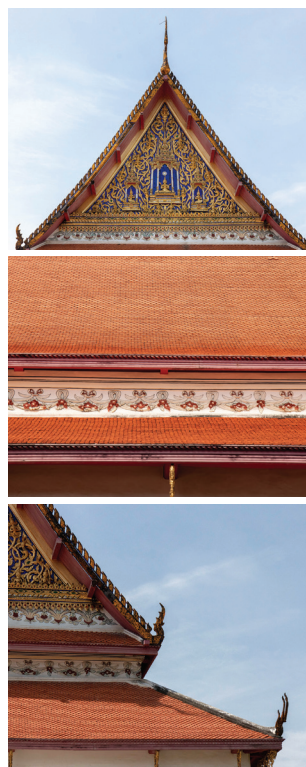


พระที่นั่งพุทธโสธรรัย A06

พระที่นั่งพุทธโสธรรัยเป็นพระที่นั่งองค์สำคัญของหนึ่งในวังหน้า สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๑ โดยสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (พระอนุชาของรัชกาลที่ ๑ ผู้ครองตำแหน่งวังหน้าในสมัยนั้น) เพื่อใช้สำหรับประกอบพระราชพิธีต่างๆ เช่นเดียวกับพระมหาปราสาทในวังหลวง

ครั้นในปี ๒๓๓๘ ขณะกำลังก่อสร้างอยู่นั้นได้อัญเชิญพระพุทธรูปหินขัด จากเมืองเชียงใหม่ลงมายังพระนคร จึงได้อุทิศพระที่นั่งองค์นี้ถวายเป็นหอพระสำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปหินขัด แรกสร้างจึงใช้ชื่อว่าพระที่นั่ง “พุทธโสธรรัย” ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นพระที่นั่ง “พุทธโสธรรัย” ในสมัยรัชกาลที่ ๔ เพื่อให้ล้อกับพระที่นั่ง “สุทโธสวรรยรัย” A05 พระที่นั่งริมรั้วของวังหลวงนั่นเอง

Phutthai Sawan Throne Hall was built during the viceroy of King Rama I's era (his younger brother). Inside, there is Phra Phuttha Sihing Buddha statue, which is an important Buddha statue of Thailand, relocated from Chiang Mai. The distinctive feature of this Throne Hall is the mural paintings of deva (deities) and Buddha's history.



ผนังก่ออิฐถือปูน ทำหน้าที่รับน้ำหนักโครงสร้างจากหลังคาถ่ายลงสู่ผนัง ทำให้ไม่ต้องมีเสามารับน้ำหนักโครงสร้างหลังคาภายใน พระที่นั่งจึงโปร่งโล่ง ไม่รกตา มีเพียงเสาทอดเฉพาะที่ด้านนอกเพื่อรองรับน้ำหนักของชายคาเท่านั้น

คอสอง (ผนังระหว่างหลังคากับชายคา) ประดับลวดลายปูนปั้นอย่างจีน ซึ่งได้ทำขึ้นในคราวปฏิสังขรณ์ใหญ่สมัยสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (วังหน้าในสมัยรัชกาลที่ ๓) อันเป็นยุคสมัยที่ศิลปะจีนเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง

เครื่องลายองหรือองค์ประกอบหลังคาน้ำจั่วของวังหน้า มีเพียงช่อฟ้า ใบระกา และหางหงส์ ไม่อาจทำเป็นนาคสะดุ้งหรือลอนโค้งไปมาได้ เพราะเป็นของสงวนตามฐานานุกิติไว้สำหรับวัดและวังหลวงเท่านั้น ช่างวังหน้าจึงทำได้แต่เพียงทรงตรงๆ แอนไปตามระนาบของโครงสร้างหลังคา เรียกว่า “รอยระกา” ซึ่งถือว่าเป็นสไตล์เฉพาะของสกุลช่างวังหน้าในเวลาต่อมา

หน้าบันแกะสลักเป็นรูปพระพรหมสถิตในวิมาน ๓ หลัง เหตุที่ต้องเป็นพระพรหม ก็สืบเนื่องมาจากนามเดิมของพระที่นั่ง คือ สุทโธสวรรยรัย นั้น เป็นชั้นสูงสุดของรูปพรหมนั่นเอง

ติดยันต์อรหันต์แปดทิศ หรือไป๋ยก่วย เครื่องรางของจีน ที่เหนือวิมานพระพรหมองค์กลาง

ภาพจิตรกรรมเทพชุมนุมภายในพระที่นั่งพุทธโสธรรัย วาดมาตั้งแต่ครั้งก่อสร้างในสมัยรัชกาลที่ ๑ จึงถือว่าเป็น จุดเด่นที่สำคัญของพระที่นั่งองค์นี้

ชานากว้างด้านหน้าพระที่นั่ง เดิมเป็นที่ประดิษฐานพระที่นั่งคชกรรมประเวศ ซึ่งได้รื้อถอนออกไปในสมัยรัชกาลที่ ๕

เรื่องเล่าชาวเกาะ

พระที่นั่งคชกรรมประเวศ



เมื่อคราวรัชกาลที่ ๔ สถาปนาพระอนุชา คือ เจ้าฟ้าจุฑามณี ขึ้นเป็นสมเด็จพระมหาอุปราชวังหน้า โดยเฉลิมพระนามว่า “พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว” มีพระราชอิสริยยศเทียบเท่าพระมหากษัตริย์นั้น

ในพระราชวังบวรสถานมงคล หรือวังหน้า จึงเกิดธรรมเนียมใหม่ คือ การสร้างปราสาทขึ้นเป็นครั้งแรก เพราะโดยปกติแล้ว ต้องสงวนไว้ให้มีเฉพาะในวังหลวงเท่านั้น วังหน้าไม่อาจสร้างพระที่นั่งที่มียอดเป็นปราสาทอย่างพระที่นั่งดุสิตฯ ได้

“พระที่นั่งคชกรรมประเวศ” จึงได้ปลูกขึ้นมาที่บริเวณด้านหน้าพระที่นั่งพุทธโสธรรัย เป็นพระที่นั่งเครื่องไม้จตุรมุขทรงปราสาท ขนาดและลวดลายอย่างเช่นพระที่นั่งอาภรณ์พิโมกข์ปราสาท ในพระบรมมหาราชวังที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๔ เช่นกัน

ต่อมาพระที่นั่งคชกรรมประเวศ ได้รื้อถอนไปในสมัยรัชกาลที่ ๕ เมื่อคราวยกเลิกตำแหน่งวังหน้า เนื่องจากอาคารมีสภาพชำรุดผุพัง ขณะเดียวกันก็ถือเป็นการทำลายสถานะของวังหน้าให้หมดไปในเชิงสัญลักษณ์อีกด้วย

- D A T A 20
- A06 Phutthai Sawan Thron Hall
- National Museum Bangkok, Na Phra That Rd.
- 9.00am-4.00pm Wed-Sun except public holidays
- 02 224 1370
- www.virtualmuseum.finearts.go.th/bangkoknationalmuseums
- nationalmuseumbangkok





พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย A07

สร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพ (วังหน้าในสมัยรัชกาลที่ ๓) เพื่อใช้เป็นพระที่นั่งท้องพระโรงแบบเดียวกับพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยในวังหลวง A01 ภายในประดิษฐานพระที่นั่งบุษบกเกรินทรงปราสาทที่ตอนท้ายของโถงท้องพระโรง เช่นเดียวกับพระที่นั่งบุษบกมาลาในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยของวังหลวง

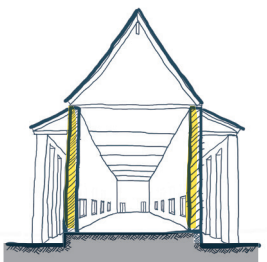
ภายในมีเสาศื่อเพื่อใช้สำหรับรับน้ำหนักหลังคาหน้าจั่ว ส่วนผนังอาคารย้ายไปรับน้ำหนักชายคาปีกนกแทน ทำให้มีพื้นที่ใช้สอยภายในอาคารมากขึ้น ต่างจากพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ที่ใช้ผนังรับน้ำหนักโครงสร้างของหลังคาโดยตรง ทำให้พื้นที่ภายในแคบ แต่แลกมาด้วยการไม่มีเสาศื่อภายในให้กวนตา

ซุ้มพระทวาร และซุ้มพระบัญชา ซุ้มประตูหน้าต่างของพระที่นั่งในวังหน้า ทำเป็นซุ้มบันแถลงหรือซุ้มทรงจั่ว ต่างจากซุ้มประตูหน้าต่างของวังหลวงที่ทำเป็นซุ้มยอดทรงมณฑป เช่นที่พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทในพระบรมมหาราชวัง เป็นต้น

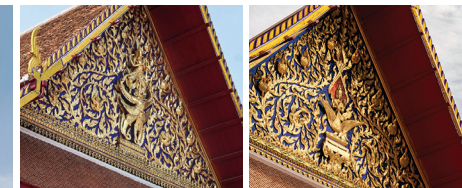
Itsara Winitchai Throne Hall was constructed in the viceroy of King Rama III's era and was used as the royal Throne Hall similar to the Grand Palace's Amarin Winitchai Throne Hall. Inside, there is a royal throne at the far end of the hall, used for the viceroy's royal duties.



พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย
ผนังอาคารย้ายไปรับน้ำหนักชายคาปีกนก



พระที่นั่งพุทไธสวรรย์
ผนังรับน้ำหนักโครงสร้างของหลังคาโดยตรง



พระที่นั่งศิวโมกษพิมาน A08

พระที่นั่งศิวโมกษพิมาน ปัจจุบันใช้เป็นห้องจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียนของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

สร้างขึ้นตั้งแต่คราวสร้างวังหน้า ในสมัยสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (วังหน้าในสมัยรัชกาลที่ ๑) เดิมทีทำเป็นพระที่นั่งไม่ทรงโถง ไม่มีผนัง ใช้เป็นท้องพระโรงตั้งพระที่นั่งบวรฉัตรสำหรับพระมหากษัตริย์ประทับออกขุนนาง

ต่อมาในสมัยสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพ (วังหน้าในสมัยรัชกาลที่ ๓) โปรดให้ปฏิสังขรณ์ขยายขนาดสร้างใหม่เป็นเครื่องก่ออิฐถือปูนดังเช่นในปัจจุบัน

จนเมื่อพระที่นั่งอิศราวินิจฉัยก่อสร้างแล้วเสร็จพร้อมประดิษฐานพระที่นั่งบุษบกด้วยนั้น จึงย้ายท้องพระโรงไปที่นั่นแทน

Siwamok Phiman Audience Hall was built in the viceroy of King Rama I's era. Formerly, it was used as a throne hall of the Front Palace. The front gable features a figure of Narai mounted on Garuda, while the back features Brahma on Hamsa. Currently, it is used as an exhibition venue for the National Museum Bangkok's temporary exhibitions.

หลังคาพระที่นั่งของวังหน้าจะเป็นหลังคาชั้นเดียว ไม่มีมุขลดชั้น และมุงด้วยกระเบื้องดินเผาไม่เคลือบสี เนื่องจากเป็นข้อปฏิบัติที่ไมอาจมุงกระเบื้องหลากสีล้อมกรอบแบบของวังหลวงได้ ส่งผลให้พื้นที่หลังคาของวังหน้ายังคงเป็นระนาบผืนใหญ่ ทึบตัน ดูหนาและหนัก ไมอาจไล่ระดับให้เบาบางอ่อนช้อยตามแบบหลังคาพระที่นั่งในวังหลวงได้ จะเห็นได้ว่าฐานานุศักดิ์ถือเป็นเรื่องสำคัญในงานสถาปัตยกรรมไทยประเพณีเป็นอย่างยิ่ง

เครื่องลายของวังหน้า มีช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ และ "รายระกา" ตรงที่ช่อฟ้า แทนที่จะเป็น "นาคสะดุ้ง" โค้งไปมานั้นเพราะนาคสะดุ้งเป็นองค์ประกอบที่สงวนไว้สำหรับวัดและวังหลวงเท่านั้น

ส่วนหน้าบันด้านหน้า (ทิศตะวันออก) แกะเป็นรูปนารายณ์ทรงศรุต ขณะที่ยอดหลัง (ทิศตะวันตก) เป็นรูปพระพรหมทรงหงส์

เรื่องเล่าชาวเกาะ

จาก "วังหน้า" มาเป็น "มิวเซียมหลวง"

เมื่อกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ (วังหน้าในสมัยรัชกาลที่ ๕) เสด็จทิวงคตในปี ๒๔๒๘ ตำแหน่งพระมหากษัตริย์หรือวังหน้าก็ถูกตัดตอนยกเลิกไป

และมีการตั้งผู้สืบราชบัลลังก์ ในตำแหน่ง "มกุฎราชกุมาร" ขึ้นมาแทน หมู่พระที่นั่งในพระราชวังบวรสถานมงคลจึงรับหน้าที่ใหม่ในฐานะ "มิวเซียมหลวง" โอนถ่ายศิลปวัตถุจากหอคงคาเตี้ย C04 มารวบรวมไว้ที่นี่ ซึ่งต่อมาได้พัฒนามาเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ในที่สุด พระที่นั่งเหล่านี้ นอกจากจะใช้เป็นห้องจัดแสดงวัตถุโบราณของชาติอันประเมินค่ามิได้แล้ว องค์พระที่นั่งเองยังถือได้ว่าเป็นวัตถุจัดแสดงชิ้นใหญ่ในพิพิธภัณฑ์ที่แสดงให้เห็นถึงศิลปสถาปัตยกรรมแบบไทยประเพณีของสกุลช่างวังหน้าด้วย

นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครยังมีสถาปัตยกรรมอื่นๆ ที่ไม่ใช่ผลงานของวังหน้า ซึ่งได้ปลูกสร้างผนวกเข้ามาในภายหลัง ดังเช่น ศาลาสภาราษฎรฆาตย์ ซึ่งสร้างในสมัยรัชกาลที่ ๕ และพระที่นั่งลงทรง ในรัชกาลที่ ๖

นับได้ว่าเป็นผลงานด้านสถาปัตยกรรมชิ้นเอกที่ควรค่าแก่การนำเสนอให้ชนรุ่นหลังได้รับชมเป็นอย่างยิ่ง



ศาลาสำราญมุขมาตย์ **A09**

สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ ถือเป็นศาลาไทยประเพณีที่ไม่ใช่ประเพณีนิยม ออกแบบโดยกรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ นายช่างใหญ่แห่งยุค ซึ่งทรงใส่ใจองค์ประกอบที่มีความแปลกใหม่นอกเหนือจากขนบการสร้างสถาปัตยกรรมไทยแบบจารีตที่มีมาแต่ดั้งเดิม โดยมีการผสมผสานรูปแบบสถาปัตยกรรมของไทย พม่า ชาว และตะวันตก เข้าด้วยกัน

เมื่อแรกสร้างตั้งอยู่ที่สวนแ่งเต็ง ในพระราชวังดุสิต (ในอาณาบริเวณของพระที่นั่งวิมานเมฆ) กระทั่งมีวชิรมหาลงที่วังหน้า ได้รับการจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนครในสมัยรัชกาลที่ ๗ จึงได้ชะลอศาลาสำราญมุขมาตย์มาปลูกข้างๆ พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย ในพื้นที่วังหน้าแห่งนี้



ศาลาลงสง **A10**

เป็นศาลาทรงจตุรมุขขนาดกะทัดรัด สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๖ เพื่อใช้เป็นสถานที่ประทับสำหรับทรงพระเครื่องใหญ่ (ดัดมม) เดิมทีสร้างที่พระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐมแล้วโปรดฯ ให้ย้ายมาปลูกในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร โดยตั้งเด่นอยู่บริเวณประตูทางเข้ามาจวบจนทุกวันนี้

Long Song Thai Pavilion was built in the 1910s during the reign of King Rama VI as a haircut venue. The pavilion was later moved to the premise of the National Museum Bangkok.



รูปแบบไทย

รูปแบบพม่า



รูปแบบชาว

รูปแบบตะวันตก

Samran Mukkhamat Thai Pavilion was built in the reign of King Rama V (late 20th century), designed by Prince Naris. It features Thai architectural style with influences from other cultures. Formerly, it was located elsewhere, but later moved to the premise of the National Museum Bangkok in the 1920s during King Rama VII's era as an architectural example for Thai people to see.

A.09 Samran Mukkhamat Thai Pavilion

- 📍 National Museum Bangkok, Na Phra That Rd.
- 🕒 9.00am-4.00pm Wed-Sun except public holidays
- ☎ 02 224 1370
- 🌐 www.virtualmuseum.finearts.go.th/bangkoknationalmuseums
- 📌 nationalmuseumbangkok

A.10 Long Song Thai Pavilion

- 📍 National Museum Bangkok, Na Phra That Rd.
- 🕒 9.00am-4.00pm Wed-Sun except public holidays
- ☎ 02 224 1370
- 🌐 www.virtualmuseum.finearts.go.th/bangkoknationalmuseums
- 📌 nationalmuseumbangkok

บ้านพี่เรือนน้อง วังหลวง VS วังหน้า

ใครๆ คงคิดว่าสถาปัตยกรรมไทยแบบจารีตประเพณีนั้นดูเหมือนกันไปหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระที่นั่งทั้งหลายที่ปลูกสร้างกันในพระบรมมหาราชวัง และพระราชวังบวรสถานมงคล แม้มองโดยรวมแล้วอาจคล้ายคลึงกันเป็นอย่างมาก แต่หากพิถีพิถาระห์ด้วยสายตาอันถี่ถ้วนแล้ว จะเห็นแจ่งว่องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมใน “วังหลวง” กับ “วังหน้า” นั้น มีความเหมือนที่แตกต่างกันอย่างน่าประหลาดใจ...

พระบรมมหาราชวัง (วังหลวง)

พระราชวังบวร (วังหน้า)

หลังคายอดปราสาท

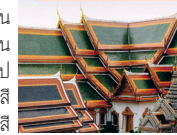
- สร้างยอดปราสาทได้
- พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท
- พระที่นั่งสุทโธสวรรย
- พระที่นั่งอาภรณ์ภิโมกข์ปราสาท



สร้างยอดปราสาทไม่ได้ (ยกเว้นพระที่นั่งच्छกรรมประเวศ ซึ่งสร้างเพื่อเฉลิมพระเกียรติยศพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เทียบเท่าพระเจ้าแผ่นดิน)

หลังคาซ้อนชั้นและกระเบื้องมุงหลังคา

หลังคาซ้อนชั้น โครงหลังคาถูกลดทอน เป็นผืนย่อยหลายผืน ลดหลั่นกันไป มุงกระเบื้องเคลือบสี ใช้การมุงลี้ ๒ ลี้ หรือ ๓ ลี้



ไม่มีหลังคาซ้อนชั้น โครงสร้างหลังคาน้ำจั่วผืนใหญ่ ผืนเดียว มุงกระเบื้องดินเผาไม่เคลือบ ไม่มีการมุงลี้สี

เครื่องลี้ยงอง นาคสะดุ้ง

นาคสะดุ้ง (ลอนคดโค้งไปมา)



รายระกา (ตรงๆ แอนโค้งไปตามโครงหลังคา)

เครื่องลี้ยงอง หางหงส์

หางหงส์ มีนาคเป็น (มีที่พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท และพระที่นั่งอาภรณ์ภิโมกข์ปราสาท)



หางหงส์ ไม่มีนาคเป็น

ซุ้มพระถวาร์ พระบัญชา

ซุ้มยอดทรงมณฑป หรือทรงปราสาท



ซุ้มบันแถลง หรือซุ้มทรงจั่ว

หน้าบัน



ลงรักปิดทองประดับกระจก

ลงรักปิดทองประดับกระจก

เหล่าเก่าในขวดใหม่ ตึกใหม่ไทยประเพณี

Old Booze, New Bottle

นอกจากวังหลวง วังหน้า และวัดวาอารามต่างๆ ที่เป็นสถาปัตยกรรมรูปแบบไทย ประเพณีที่หลงเหลืออยู่ในเกาะรัตนโกสินทร์แล้ว ก็ยังมีสถาปัตยกรรมไทยที่สร้างขึ้นใหม่ ในสมัยปัจจุบันปรากฏให้เราได้เห็นกันอยู่บ้าง ดังผลงานการออกแบบทั้งสามชิ้นของ สถาปนิกชั้นครูจากกรมศิลปากร พลอากาศตรี อารุช เงินชุกลีน ผู้ซึ่งได้รับเกียรติเชิดชู เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะสถาปัตยกรรม (สถาปัตยกรรมไทย) ในปี ๒๕๔๑

In addition to palaces and temples, the Old Town area of Bangkok is home to some newly built traditional Thai architecture, designed by an architectural expert from the Fine Arts Department Arvuth Ngoenchuklin, a national artist in Thai architecture.



ศาลหลักเมืองกรุงเทพ A11

ศาลหลักเมืองมีมาตั้งแต่สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี เดิมทีเป็นเพียงศาลาธรรมดาดๆ เท่านั้น ต่อมารัชกาลที่ ๔ ทรงให้ปรับปรุงยกเป็นยอดปรางค์ ตามอย่างศาลที่กรุงเก่า โดยอาคารจตุรมุขที่มีเครื่องยอดเป็นปรางค์นั้นถือเป็นพระราชนิยมในรัชกาลนี้ก็ว่าได้ จะเห็นได้ว่าปราสาทพระเทพบิดรในวัดพระแก้ว ที่มียอดเป็นปรางค์นั้น ก็สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๔ เช่นกัน

จนกระทั่งปี ๒๕๒๓ ศาลหลักเมืองได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อีกหน เพื่อเตรียมฉลองงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ครบ ๒๐๐ ปี ในปี ๒๕๒๕ โดยก่อสร้างขึ้นใหม่เป็นอาคารเครื่องปูนทรงยอดปรางค์เช่นเดียวกับศาลเดิม มีหลังคาซ้อนชั้น และหน้าบันประดับกระเบื้องเคลือบ

Bangkok City Pillar Shrine was built when Bangkok was established as the capital city. Later, in the reign of King Rama IV, it was renovated and featured a cruciform floor plan with a corn cob-shaped spire. It went through another major renovation on the occasion of the Bangkok Bicentennial 1982 celebration.



พลับพลาโถงจตุรมุข ใช้เป็นที่สำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงออกรับแขกบ้านแขกเมืองของประเทศ หลังคามุขลด ๒ ชั้น มุงกระเบื้องเคลือบสีประดับช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ นาคสะดุ้ง หน้าบันปิดทองประดับกระจก ล้วนครบตามคุณลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบจารีตประเพณีที่สร้างขึ้นเพื่อพระมหากษัตริย์

พระที่นั่งลานพลับพลามหาเจษฎาบดินทร์ A12

พื้นที่เดิมตรงนี้เคยเป็นที่ตั้งของโรงภาพยนตร์ยอดนิยมในอดีต “ศาลาเฉลิมไทย” ก่อนจะเป็นลานพลับพลามหาเจษฎาบดินทร์อย่างที่เห็นในปัจจุบัน

ศาลาเฉลิมไทยหรือไปในปี ๒๕๓๒ เพื่อเปิดมุมมองให้กับวิหารวัดราชนิตดา และโลหะปราสาทที่ถูกบังอยู่เบื้องหลัง และเนื่องจากโบราณสถานทั้งสองสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓ ลานบริเวณนี้จึงตั้งชื่อตามพระอิศริยยศของพระองค์ก่อนที่จะขึ้นครองราชย์ คือ “กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์”

Maha Chetsadabodin Royal Pavilion was formerly home to a cinema which was demolished in 1989 to reveal the view of the Iron Stupa (Loha Prasat) at the back.



“ศาลาเฉลิมไทย” ก่อนจะเป็นลานพลับพลามหาเจษฎาบดินทร์

A 11 Bangkok City Pillar Shrine
 ๑ Lak Mueang Rd.
 ๒ 6.30am-6.30pm
 ๓ 02 222 9876
 ๔ bangkokcitypillarshrine.com

A 12 Maha Chetsadabodin Royal Pavilion
 ๑ Maha Chetsadabodin Park,
 Ratchadamoen Klang Rd.
 ๒ 9.00am-8.00pm
 ๓ 02 224 8807 / 02 224 4599



หน้าบันประดับตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๖ รอบของรัชกาลที่ ๙ มีเสาทะลุผ่านชายคาปีกนก ขึ้นไปรับมุขประเจ็ดมุขประเจ็ด คือหน้าบันที่ทำยื่นลอยออกมาจากหลังคาซ้อนชั้น

พระที่นั่งสันติชัยปราการ A13

ในปี ๒๕๔๒ ได้มีการปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบป้อมพระสุเมรุ เพื่อให้เป็นสวนสาธารณะขนาดย่อมและครั้งนั้นเองได้มีการสร้างพระที่นั่งสันติชัยปราการขึ้นมาสำหรับใช้ในงานพระราชพิธีพยุหยาตราทางชลมารค ในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๖ รอบของรัชกาลที่ ๙ ด้วย

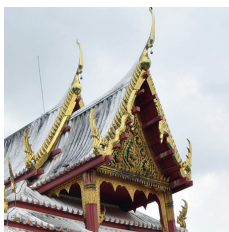
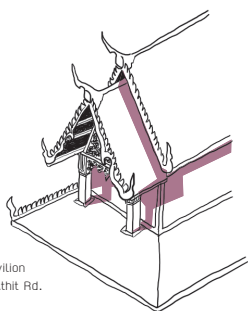
Santi Chai Prakan Royal Pavilion: In 1999, the area around Sumen Fort was renovated to create a public park and to build a royal pavilion for the Royal Barge Procession on the occasion of His Majesty King Bhumibol Adulyadej's 72nd or 6th cycle birthday anniversary.



เรื่องเล่าชาวเกาะ: | มุขประเจ็ด

ศาลาการเปรียญ วัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี (เดิมคือตำหนักหรือท้องพระโรงฝ่ายใน ในพระราชวังหลวงของกรุงศรีอยุธยา) และพระวิหารหลวง วัดมหาธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทั้งสองแห่งต่างสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย และมีมุขประเจ็ดด้วยกันทั้งคู่



วัดใหญ่สุวรรณาราม
จังหวัดเพชรบุรี



วัดมหาธาตุ
จังหวัดนครศรีธรรมราช



พลอากาศตรี อวรุณ เงินชุกลิ้น

สถาปนิกไทยผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมไทย จากกรมศิลปากร และศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปสถาปัตยกรรม (สถาปัตยกรรมไทย) ในปี ๒๕๔๑

จบการศึกษาจากสถาปัตยกรรมไทย จากมหาวิทยาลัยศิลปากร จากนั้นเข้ารับราชการเป็นสถาปนิกประจำกองทัพอากาศ จนได้ยศเรืออากาศเอก แต่อาชีพทหารคงไม่ใช่ทาง จึงโอนมารับตำแหน่งนายช่างศิลปกรรม ประจำกองทัตถศิลปกรรมศิลปากร ก่อนจะได้เลื่อนเป็นหัวหน้าฝ่ายบูรณปฏิสังขรณ์ กองสถาปัตยกรรมไทย ในอีก ๓ ปีต่อมา

ผลงานดี การงานเจริญก้าวหน้า จนได้เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านบูรณปฏิสังขรณ์และสถาปัตยกรรมไทย และรับตำแหน่งอธิบดีกรมศิลปากรในที่สุด เมื่อปี ๒๕๔๕

อาจารย์อวรุณมีผลงานออกแบบแนวไทยประเพณีที่โดดเด่นมากมาย ที่มีกล่าวถึงในเล่มนี้ก็มี ศาลหลักเมือง (๒๕๒๓) A11, พระที่นั่งพลับพลามหาเจษฎาบดินทร์ (๒๕๓๒) A12, พระที่นั่งสันติชัยปราการ (๒๕๔๒) A13 และงานบูรณะมณฑปโลหะปราสาท วัดราชชนิตดา ให้เป็นยอดทองแดงรมดำ (๒๕๓๙) B06

“งานดี ไม่ทันเวลา
คุณค่าไม่มี”



Fiboc4me

พระเมรุเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาฯ ณ ท้องสนามหลวง
ผลงานชิ้นสุดท้ายของอวรุณ เงินชุกลิ้น

อาจารย์อวรุณยังเป็นผู้ออกแบบพระเมรุอีกถึง ๓ องค์ คือพระเมรุสมเด็จพระศรีนครินทร์ทรงบรมราชชนนี สมเด็จพระเจ้า (๒๕๓๙), กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ (๒๕๕๑) และ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาฯ (๒๕๕๕)

ส่วนงานบูรณะปฏิสังขรณ์ก็มี บูรณะวัดพระแก้ว พระปฐมเจดีย์ เป็นอาทิ แล้วยังเป็นผู้ออกแบบวัดพระรามเก้า กาญจนภิเษก อีกด้วย

ท่านอวรุณเสียชีวิตลงเมื่อปี ๒๕๕๖ ทั้งผลงานให้เราเชยชมไม่มากมาย

A13 Santi Chai Prakan Royal Pavilion
Santi Chai Prakan Park, Phra Athit Rd.
5.00am-9.00pm

ท้องพระโรงแบบไทย วังเจ้านายใช้จะเวอริวัง

Thai-style Royal Audience Halls

หลังจากได้เยี่ยมชมความวิจิตรอลังการ สมกับที่ได้ชื่อว่าเป็นพระราชวังอย่างวังหลวงของ พระมหากษัตริย์ และวังหน้าของพระมหากษัตริย์ ก็น่าสนใจแล้ว ในเกาะรัตนโกสินทร์ที่คุณยืนอยู่ก็ ยังมีวังเจ้านายระดับรองๆ ลงมาให้ได้เยี่ยมชมอีกด้วยกันถึง ๓ หลัง

ว่าแต่...วังเจ้านายจะเวอริวังแค่ไหน? มีรูปแบบเหมือนหรือต่างกันอย่างไรบ้าง? เราลอง ไปดูกัน

ท้องพระโรงของเจ้านายระดับพระองค์เจ้า (โอรสของพระมหากษัตริย์อันประสูติแต่เจ้าจอมมารดาสามัญชน) เป็นเรือนเครื่องไม้รูปแบบเรียบง่ายตรงไปตรงมาอย่างเรือนไทยที่เราคุ้นตา ตัว เรือนทาสีดินแดง หันด้านแปหรือด้านยาวออกหน้าวัง ยกพื้นสูงขึ้นมาเล็กน้อย ทำให้มีบันไดใหญ่ ทอดขึ้นเรือนที่ด้านนี้

หลังคาเป็นหน้าจั่วชั้นเดียว ไม่มีลวดชั้น มุงด้วยกระเบื้องดินเผาไม่เคลือบ (กระเบื้องเกล็ด เต่า) และมีชายคาปีกนกโดยรอบ

หน้าบันทั้งผืนเป็นลวดลายลูกฟัก ไม่อาจลงรักปิดทองหรือประดับกระจกวิจิตรวิจิตรอย่างในวังหลวง หรือวังหน้าได้ จึงเป็นท้องพระโรงที่ดูแสนสมถะ ไม่ได้เวอริวังตั้งวังเจ้านายเลยแม้แต่น้อย

Thai-style royal audience halls were not all extravagant. For lower-tier royal members, their audience halls were simple-looking wooden structures on stilts, painted with rouge. They looked similar to traditional Thai houses with gable roofs covered with terracotta tiles. The palaces looked very ordinary, far from being extravagant.



The Red Residence was built in King Rama II's era as his Queen's residence. Formerly, it was located inside the Grand Palace, before being moved to the National Museum Bangkok in the reign of King Pinklao, the second king in the reign of King Rama IV.

ตำหนักแดง A14

ถ้าเป็นสมัยนี้ต้องเรียกตำหนักติดล้อ เพราะย้ายที่ตั้งมาแล้วถึง ๓ ครั้งด้วยกัน

เดิมที่ตำหนักแดง ปลูกอยู่ภายในเขตพระราชฐานชั้นในของ พระบรมมหาราชวัง เพื่อเป็นตำหนักของสมเด็จพระศรีสุริเยนทรา บรมราชินี ในรัชกาลที่ ๒ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๓ ได้ย้ายไปปลูก ที่พระราชวังเดิม (ของพระเจ้าตาก ฝั่งธนบุรี ภายในกองบัญชาการ ทหารเรือ ช้างวัดอรุณฯ ในปัจจุบัน) เพื่อเป็นที่ประทับของเจ้าฟ้า จุฑามณี (พระราชโอรสของพระศรีสุริเยนฯ เจ้าของตำหนักเดิม) ครั้นเมื่อเจ้าฟ้าจุฑามณีได้สถาปนาเป็นพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๔ จึงได้ชะลอตำหนักแดงหลังนี้ มาปลูก ไว้ที่พระราชวังบวรสถานมงคลด้วย ซึ่งปัจจุบันก็คือพื้นที่ของ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร นั่นเอง

ตำหนักแดงจึงนับเป็นสถาปัตยกรรมแห่งหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบของท้องพระโรงเจ้านายในสมัยรัตนโกสินทร์ได้เป็นอย่างดี



The Audience Hall at Tha Phra Palace was built in the reign of King Rama II. It was used by Prince Chetsadabodin (Later King Rama III) to perform royal duties, and later became the audience hall of Prince Naris, who was an expert on Thai art and architecture. Today, it is home to the Silpakorn University Art Gallery.



The Audience Hall at Ban Mo Palace was built in King Rama III's era and was the residence of Prince Kunjara, King Rama III's son. It was used for royal duties and khon practice. At present, it is maintained by the Kunjara family and is not open to the public.

A14 The Red Residence
National Museum Bangkok, Na Phra That Rd.
9.00am-4.00pm Wed-Sun except public holidays
02 224 1370
www.virtualmuseum.finearts.go.th/bangkoknationalmuseums
nationalmuseumbangkok

ท้องพระโรงวังท่าพระ A15

ท้องพระโรงวังท่าพระ สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๒ เพื่อเป็นที่ว่าราชการของกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ (พระยศของรัชกาลที่ ๓ ก่อนขึ้นครองราชย์) ซึ่งประทับอยู่ ณ วังท่าพระนี้ (กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ เป็นพระราชขนิษฐโอรสของรัชกาลที่ ๒ กับเจ้าจอมมารดาเรียม มีพระนามเดิม พระองค์เจ้าชายทับ)

หลังจากนั้นจึงมีเจ้านายระดับพระองค์เจ้าเข้าครองอีกหลาย พระองค์ จนถึงรัชกาลที่ ๕ พระองค์เจ้าจิตรเจริญ หรือกรม พระยานริศรานุวัดติวงศ์ เสด็จมาครอง ได้มีการต่อเติมตึกฝรั่ง เป็นที่ประทับอยู่ทางด้านหลังอีก ๒ หลัง คือ ตำนกกลาง และ ตำนกพรณราย

ส่วนตัวท้องพระโรงเอง ก็มีการปรับปรุงให้ร่วมสมัยขึ้นด้วย ผนังก่ออิฐถือปูน และติดตั้งลูกกรงเหล็กหล่อจากเมืองฝรั่ง ที่ กำแพงแก้ว

ปัจจุบันท้องพระโรงวังท่าพระ คือ หอศิลป์ของมหาวิทยาลัย ศิลปากร วังท่าพระ นั่นเอง

ท้องพระโรงวังบ้านหม้อ A16

ท้องพระโรงวังบ้านหม้อ สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓ ย่าน ชุมชนบ้านหม้อ ริมคลองตลาดหรือคลองคูเมืองเดิม เพื่อเป็นที่ประทับของพระองค์เจ้ากุญชร กรมพระพิทักษ์ เทเวศน์ (โอรสของรัชกาลที่ ๓ กับเจ้าจอมมารดาศิลา) ในอดีต ใช้เป็นที่ออกว่าราชการ และเป็นที่ซ้อมโขนละคร

ปัจจุบันวังบ้านหม้ออยู่ในความดูแลของราชสกุลกุญชร และ ไม่ได้เปิดให้เข้าชม แต่เราอาจพอจะชะเง้อชะแง้ดูท้องพระ โลงได้จากภายนอก เพียงเข้าซอยเจ้าคุณเทเวศร์ (ที่อยู่ข้างวัง) ไปสัก ๒๐๐ เมตร จะเห็นประตูวังบ้านหม้ออยู่ทางขวา (แต่เดิม ท้องพระโรงจะเข้าจากทางด้านนี้เป็นหลัก)

ภาพของหลังคาที่มุงด้วยกระเบื้องดินเผา และประดับด้วย ซ้อฟ้าที่หัวท้าย ตั้งตระหง่านอยู่เบื้องหลังประตู ก็คือ ท้องพระโรง วังบ้านหม้อนี่เอง

A15 The Audience Hall at Tha Phra Palace
Silpakorn University, Na Phra Lan Rd.
02 623 6115-22
www.su.ac.th/wangthapra.php

A16 The Audience Hall at Ban Mo Palace
128 Atsadang Rd.
Not Open to the Public



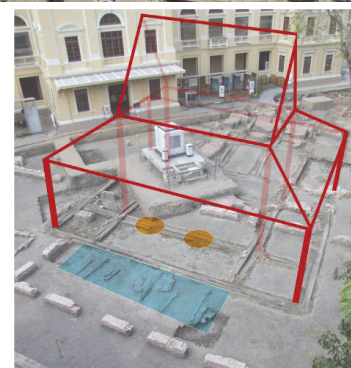
ท้องพระโรงวังท้ายวัดพระเชตุพน A17

ในปี ๒๕๔๙ เมื่อมีการขุดค้นโบราณคดี ที่ด้านหน้าตึกกระทรวงพาณิชย์เดิม **C15** หลังจากทีกระทรวงได้ย้ายที่ทำการไปอยู่ที่อื่นแล้ว ได้ค้นพบฐานรากของท้องพระโรงวัง ที่สร้างขึ้นมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓ ทำให้สามารถสันนิษฐานรูปแบบของวังได้ว่า

ท้องพระโรงมีลักษณะเช่นท้องพระโรงของวังเจ้านายชั้นพระองค์เจ้า คือเป็นเรือนไทยหันด้านยาวออกทางหน้าวัง หลังคาชั้นเดียวไม่มีมุขลด มุงหลังคาด้วยกระเบื้องดินเผาไม่เคลือบ ยกพื้นสูง มีบันไดก่ออิฐถือปูนสำหรับขึ้นลงประมาณ ๓-๕ ชั้น ได้ถูกฝัง ภายในท้องพระโรงเป็นโถงยาวสำหรับออกว่าราชการ

In 2006, the archeological excavation was undertaken in front of the Ministry of Commerce building after the Ministry relocated to another place. The foundations of the Audience Hall found led us to envision the design of the palace in the early 19th century.

The Audience Hall, similar to other audience halls belonging to other sons of the king, was a Thai-style pavilion, with its long side facing the front. The roof was made with unglazed, terracotta roof tiles and the pavilion was built on stilts. Its stairs were made of bricks and mortar, about 3-5 steps in height. There was space under the building. Inside the Audience Hall, there was a long hall for state activities.



● “หลุมเสลา” สันนิษฐานได้ว่าท้องพระโรงหลังนี้มี เสาไม้ เพื่อใช้รองรับหลังคาหน้าจั่วมุงกระเบื้อง จากการศึกษาอาคารท้องพระโรงของเจ้านายชั้นพระองค์เจ้าที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓ เช่น ท้องพระโรงวังบ้านหม้อ และวังท่าพระ ล้วนเป็นอาคารเครื่องไม้หลังคาหน้าจั่วมุงกระเบื้องด้วยกันทั้งสิ้น

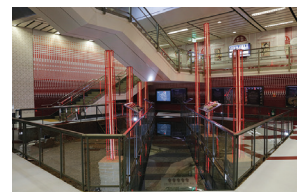
● การขุดค้นทางโบราณคดียังเจอแนวซุงและอิฐที่ใช้เป็นฐานรากของบันไดทางเข้าท้องพระโรงด้วย เป็นบันไดก่ออิฐถือปูน สูงประมาณ ๓-๕ ชั้น ตั้งอยู่ที่ด้านยาวของท้องพระโรง ซึ่งเป็นด้านหน้าของวัง

“คลองราก” (Strip footing) คือฐานรากที่ใช้รองรับน้ำหนักผนัง มีลักษณะเป็นไม้ซุงวางเรียงต่อกันไป แนวของการวางซุงทำให้ทราบถึงขอบเขตของตัวอาคาร เป็นหลักฐานสำคัญที่ช่วยอธิบายลักษณะทางกายภาพของท้องพระโรงให้ชัดเจนยิ่งขึ้น



ชวนกันมาชม “มิวเซียมใต้ดิน” ที่สถานีรถไฟฟ้าสนามไชย ทางออกที่ ๑ ที่แสดงหลักฐานทางโบราณคดีของพื้นที่ตรงนี้ ด้วยการจำลองหลุมขุดค้นโบราณคดีแสดงฐานรากของวังเก่า

At MRT Sanam Chai Station Exit 1, you can explore an underground site museum which brings you archeological evidence from this very area. We have created an archeological excavation to show you the foundations of a former palace.



A17 Underground Site Museum
 MRT Sanam Chai Station, Exit 1
 6.00am-12.00pm



รั้วรอบขอบเมือง

Fortifications of Bangkok

ในการสร้างราชธานีแห่งใหม่ไม่อาจขาดสิ่งก่อสร้างอันมั่นคงแข็งแรงสำหรับเป็นปราการป้องกันพระนครได้ ดังนั้นเมื่อคราวสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นในปี ๒๓๒๕ กำแพงพระนคร ป้อมปราการ และหอรบ จึงถือเป็นสิ่งก่อสร้างสำคัญพื้นฐานที่ขาดไม่ได้สำหรับราชอาณาจักรในสมัยโบราณ

When Bangkok was first established as the capital city, it needed strong structures to protect its safety. Therefore, city walls and forts were constructed.

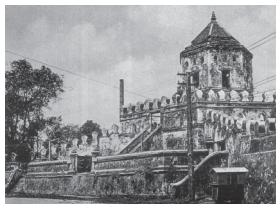
เมื่อคราวสถาปนากรุงเทพฯ เป็นราชธานี ในสมัยรัชกาลที่ ๑ มีการสร้างป้อมปราการตามแนวกำแพงพระนครจำนวนทั้งสิ้น ๑๔ ป้อม เพื่อใช้รักษาพระนคร ตามยุทธวิธีการรบแบบโบราณ แต่ในปัจจุบันเหลือให้เห็นอยู่เพียง ๒ ป้อม คือ ป้อมพระสุเมรุ และ ป้อมมหากาฬ เท่านั้น

ป้อมพระสุเมรุ A18

ป้อมพระสุเมรุเป็นป้อมใหญ่อยู่หัวมุมกำแพงเมืองด้านทิศเหนือ ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงปากคลองบางลำพู ซึ่งถือเป็นชัยภูมิอย่างดีในการป้องกันข้าศึกแบบป้อมเพชรของกรุงศรีอยุธยา แต่ทว่าป้อมนี้ไม่เคยได้ใช้งานตามวัตถุประสงค์ของการก่อสร้างเลย แม้แต่ป้อมมหากาฬเองก็เช่นกัน

นอกจากนี้แล้วชื่อป้อมพระสุเมรุ ยังถูกนำไปตั้งเป็นชื่อถนนในย่านนี้ด้วย โดยถนนดังกล่าวเลียบไปตามกำแพงเมืองด้านทิศเหนือของพระนคร

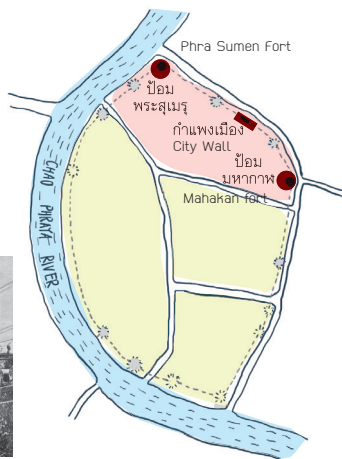
Phra Sumen Fort was constructed in King Rama I's era at the mouth of Bang Lamphu Canal (the city moat), on a strategic location vital to safeguarding the city. It is one of the two remaining forts today.



รูปถ่ายป้อมพระสุเมรุราวปลายรัชกาลที่ ๕ ครั้งหนึ่งหอรบได้เคยพังทลายไป จึงได้รูปถ่ายเก่าเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญที่ช่วยในการบูรณะซ่อมแซมป้อมให้กลับคืนสู่สภาพเดิม



ป้อมแปดเหลี่ยม ๓ ชั้น สูง ๑๙ เมตร ชั้นนอกสุดมีโบนีมาเป็นเหลี่ยม ชั้นที่สอง มีโบนีมายอดแหลมแบบเดียวกับเสมากำแพงเมือง ภายในมีห้องเก็บอาวุธและดินปืน ชั้นในสุดเป็นหอรบมีหลังคา



ป้อมมหากาฬ A19

สร้างขึ้นคราวสถาปนากรุงเทพฯ ในรัชกาลที่ ๑ เช่นเดียวกับป้อมพระสุเมรุ และไม่เคยได้ใช้งานในการป้องกันข้าศึกเช่นเดียวกัน

ป้อมมหากาฬเป็นป้อมใหญ่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของพระนคร ริมคลองคูเมืองเชื่อมต่อไปยังคลองมหานาค เชิงสะพานผ่านฟ้าลีลาศ เป็น ๑ ใน ๒ ป้อม (จากทั้งหมด ๑๔ ป้อมที่สร้าง) ที่ยังคงเหลือให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน

Mahakan Fort was constructed in King Rama I's era to protect the city from enemies. It is located by a moat on the eastern side of the city. It is one of the two remaining forts today.



กำแพงเมือง A20

กำแพงพระนครที่หน้าวัดบวรนิเวศ เป็นส่วนหนึ่งของแนวกำแพงเมืองที่สร้างขึ้นล้อมรอบกรุง ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๑ เป็นกำแพงหนา ๑.๘๐ เมตร สูง ๖ เมตร มีโบนีมายอดแหลม ต่างจากโบนีมาเหลี่ยมของตัวป้อม

The City Wall in front of Bowon Niwet Temple is part of the Old City Wall built in the reign of King Rama I.

เรื่องเล่าชาวเกาะลาวสร้างป้อม

ที่บอกว่ากรุงเทพฯ เมืองเทพสร้างนั้น ความจริงแล้วหาใช่ฝีมือเทพที่ไหน แต่เป็นฝีมือชั้นเทพของช่างหลวงช่างสิบหมู่ต่างหาก ที่ฝากผลงานเอาไว้ ส่วนการสร้างป้อมและกำแพงพระนครนั้น ได้มีการเกณฑ์ชาวลาวจากเมืองเวียงจันทน์ และหัวเมืองริมแม่น้ำโขงมาเป็นแรงงานขุดฐานรากสร้างป้อม ก่อกำแพงรอบพระนคร โดยเมื่อก่อสร้างแล้วเสร็จชาวลาวเหล่านี้ก็ให้กลับถิ่นฐานของตนเองไม่ หากแต่ต่างคนต่างลงหลักปักฐานอยู่ ในบางกอกสิบลูกหลานเป็นคนพระนครต่อๆ กันมา ใครเลยจะรู้ว่า...คุณอาจมีบรรพบุรุษเป็นพวกลาวสร้างป้อมเหล่านี้ก็เป็นได้



ป้อมปราการรูปทรงแปดเหลี่ยมมีทั้งหมด ๓ ชั้น ชั้นในสุดเป็นหอรบมีหลังคา สูง ๑๕ เมตร โบนีมาเหลี่ยม ต่างจากเสมาของกำแพงเมืองที่พาดผ่านป้อมซึ่งมีลักษณะเป็นยอดแหลม



ประตูเมืองพระนคร

แรกสร้างเป็นประตูไม้ ทาดินแดง ต่อมาก่ออิฐต่อเติมด้านบนเป็นหอรบในสมัยรัชกาลที่ ๓

ครั้นมาถึงรัชกาลที่ ๕ ได้รื้อแล้วสร้างใหม่เป็นประตูยุค และก่ออิฐถือปูนแทน ประตูเมืองกรุงเทพฯ มีทั้งสิ้น ๖๓ ประตู เป็นประตูใหญ่อย่างประตูที่หน้าวัดบวรนี้ ๑๖ ประตู และเป็นประตูเล็กอย่างประตูช่องกุดตรงกำแพงเมืองซึ่งป้อมมหากาฬทั้งสิ้น ๔๗ ประตูด้วยกันเลยทีเดียว

Bangkok City Gate was formerly made of wood. In the reign of King Rama V, it was torn down and reconstructed using brick and mortar, with a spire at the top.

A18 Phra Sumen Fort
Santi Chai Prakan Park,
Phra Athit Rd.
5.00am-9.00pm

A19 Mahakan Fort
Maha Chai Rd.

A20 City wall
Phra Sumen Rd.



แผนที่ปี ๒๔๓๐ (กลางรัชกาลที่ ๕) แสดงตำแหน่งหอกลอง ที่หน้าวัดโพธิ์



เรื่องเล่าชาวเกาะ

ในแต่ละชั้นจะมีกลองสำคัญ เพื่อใช้ตีแจ้งสัญญาณแตกต่างกันไปดังนี้

- กลองยักษ์พระสุริยศรี อยู่ชั้นล่าง ใช้สำหรับบอกเวลา
- กลองอัคคีพิณฑก อยู่ชั้นสอง ใช้สำหรับแจ้งไฟไหม้
- กลองพิฆาตไพรี อยู่ชั้นสาม ใช้สำหรับตีบอกสัญญาณเวลาเข้าศึกษาบทพระชิตพระนคร ซึ่งกลองพิฆาตไพรีนี้ หน้ากลองยังคงใหม่ ไม่มีสีกลงไปเลย เหตุเพราะไม่เคยได้ใช้งานนั่นเอง (เช่นเดียวกับป้อมปราการ ที่ไม่เคยใช้ป้องกันข้าศึกเลยเช่นกัน)

หากใครอยากทราบว่าหน้ากลองทั้งสามใบจะเก่าใหม่แค่ไหน ลองไปพิสูจน์ดูได้ด้วยตาตนเอง ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร (วังหน้าเดิม) มีกลองทั้งสามใบจัดแสดงอยู่



ขบวนเสด็จถวายผ้าพระกฐินของรัชกาลที่ ๔ หยุดหนึ่งชั่วโมง เพื่อให้จอห์น ทอมสัน ชักภาพที่หน้าวัดโพธิ์ หากสิ่งเกิดเหตุให้ติดจะพบว่ามีเกยตั้งอยู่ เพื่อใช้สำหรับขึ้น-ลง เสลี่ยพระที่นั่งนั่นเอง

หอกลอง A21

หอกลองดั้งเดิม สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๑ บนพื้นที่ป่าช้าวัดโพธิ์ แต่เดิมนั้นสร้างเป็นอาคารไม้ ๓ ชั้น ทาดินแดง ไม่มีฝา พอถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ โปรดฯ ให้รื้อลง เนื่องจากไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป อีกทั้งจะใช้พื้นที่เพื่อสร้างพระราชอุทยานสวนเจ้าเชตุ (กรมการรักษาดินแดนในปัจจุบัน) นั่นเอง

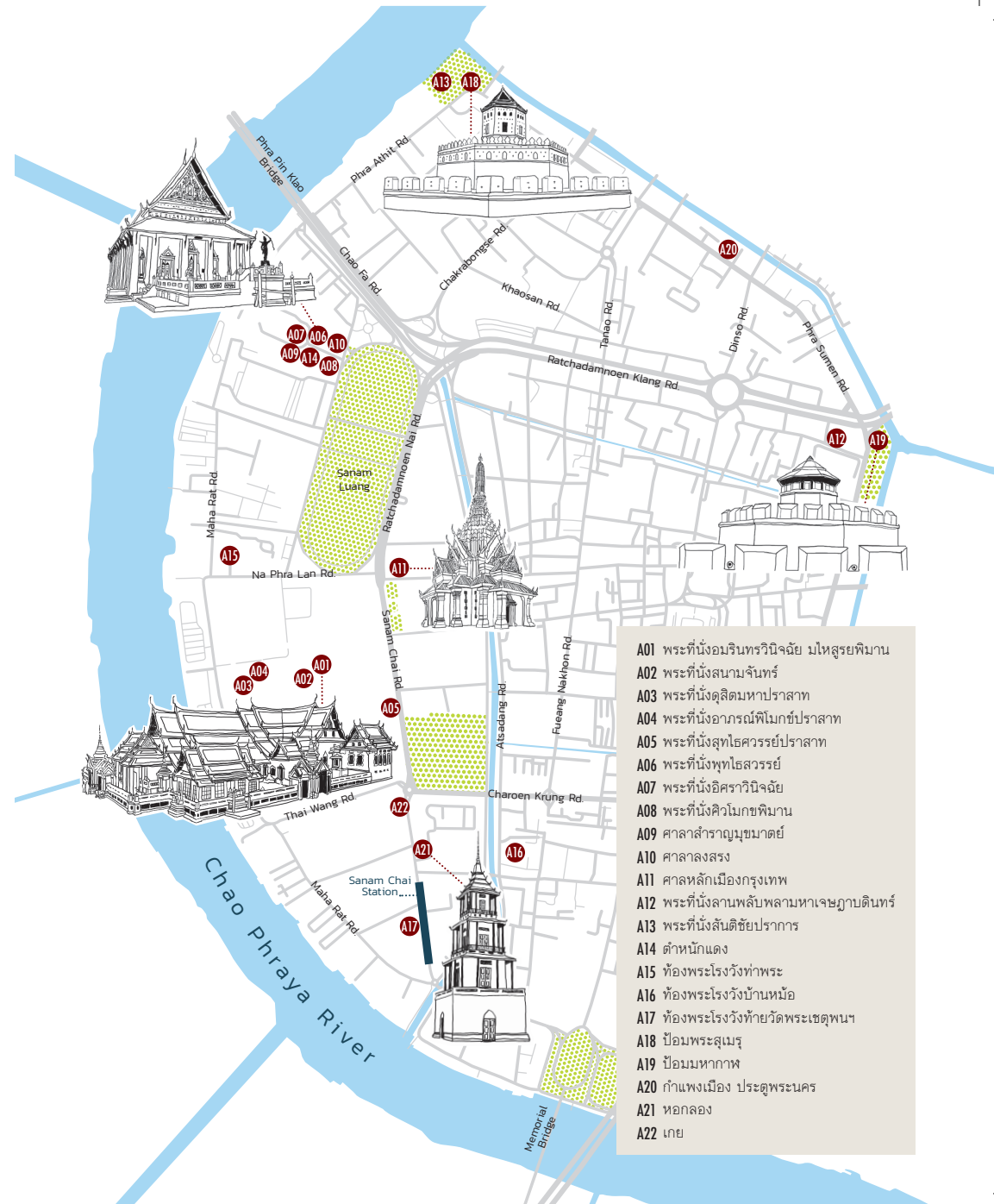
หอกลองที่เราเห็นในปัจจุบัน ซึ่งตั้งอยู่ริมถนน หน้ากรมการรักษาดินแดนตรงข้ามวัดโพธิ์นี้ จำลองขึ้นมาใหม่ในวาระสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี ในปี ๒๔๒๕

Drum Tower was originally built as a 3-story wooden tower in the reign of King Rama I, used to tell the time as well as to alert the public in case of fire or war. It was later demolished. The new one was built to emulate the original one on the occasion of the Bangkok Bicentennial Celebration in 1982.

เกย A22

เกย คือแท่นสำหรับเทียบพระราชยานเพื่อใช้สำหรับขึ้น-ลงพาหะ เกยที่ตั้งอยู่หน้าวัดโพธิ์นี้ สร้างขึ้นมาใหม่ในตำแหน่งเดิม หลังจากที่มีการทุบทิ้งไปด้วยเหตุผลง่าย ๆ ที่ว่าเกะกะทางเท้าสาธารณะ

Mounting platform is a platform used for mounting into and out of royal vehicles.



- A01 พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย มโหฬารยพิมาน
- A02 พระที่นั่งสนามจันทร์
- A03 พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท
- A04 พระที่นั่งอภรณ์พิโมกข์ปราสาท
- A05 พระที่นั่งสุทโธทวารวดีปราสาท
- A06 พระที่นั่งพุทธโสภณ
- A07 พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย
- A08 พระที่นั่งวิมุกตายน
- A09 ศาลาสารามุขมฆาตย์
- A10 ศาลาลงทรง
- A11 ศาลหลักเมืองกรุงเทพฯ
- A12 พระที่นั่งลานพลับพลามหาเจษฎาบดินทร์
- A13 พระที่นั่งสันติชัยปราการ
- A14 ตึกหนักแดง
- A15 ห้องพระโรงวังท่าพระ
- A16 ห้องพระโรงวังบ้านหม้อ
- A17 ห้องพระโรงวังท้ายวัดพระเชตุพน
- A18 ป้อมพระสุเมรุ
- A19 ป้อมมหากาฬ
- A20 กำแพงเมือง ประตูประณคนร
- A21 หอกลอง
- A22 เกย

A21 Drum Tower in front of Wat Pho, Sanam Chai Rd.

A22 Mounting platform in front of Wat Pho, Sanam Chai Rd.

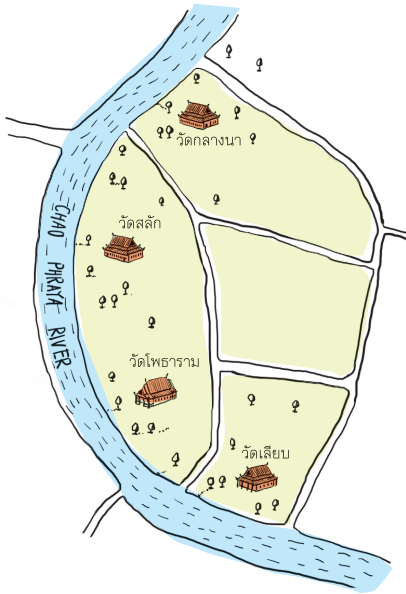
วัดเก่าก่อนตั้งกรุง

Former Temples before Bangkok's Foundation

เมืองบางกอกมีมาตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีแล้ว ไข่ว่าเพิ่งจะตั้งขึ้นมา คราวสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อปี ๒๓๒๕ เท่านั้น แต่ในครั้งก่อน บางกอกยังเป็นแค่เพียงเมืองหน้าด่านคอยตรวจตราสำเภาทั้งหลายก่อนแล่นขึ้นไปค้าขายยังกรุงศรี

ภายในเกาะรัตนโกสินทร์จึงมีวัดวาอารามเก่าแก่ที่สร้างขึ้นมามีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยมีอยู่ด้วยกัน ๔ วัด ไล่ไปตามแม่น้ำจากเหนือลงใต้ได้ ดังนี้

Before King Rama I established Bangkok as the capital city in 1782, Bangkok was only a small port town, a checkpoint for merchant ships before entering Ayutthaya city. Therefore, in old Bangkok, there were four ancient temples which had been built since the Ayutthaya Era.



ชื่อเดิมสมัยอยุธยา	ชื่อใหม่คราวสถาปนากรุงเทพฯ
วัดกลางนา	วัดชนะสงคราม (วัดตองปุ) วัดมอญสุดถนนข้าวสารกลางย่านทวารวดี
วัดสลัก	วัดมหาธาตุ วัดเก่าแก่กลางย่านแม่พระท่าพระจันทร์
วัดโพธาราม	วัดพระเชตุพน (วัดโพธิ์) วัดพระนอนองค์ใหญ่ท้ายพระบรมมหาราชวัง อลังสุดในย่านท่าเตียน
วัดเลียบ	วัดราชบูรณะ วัดเก่าแก่เชิงสะพานพุทธ ที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน คือ สร้างขึ้นใหม่เพราะโดนระเบิดลงจนหาย เรียบไปทั้งวัด ตอนสงครามโลกครั้งที่สอง

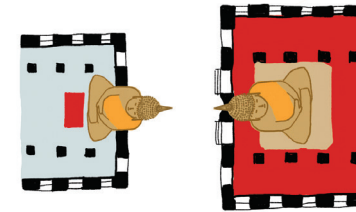
ศาลาการเปรียญวัดโพธิ์ BOI

วัดพระเชตุพนฯ เป็นวัดโบราณที่สร้างขึ้นราว ๓๐๐ กว่าปีมาแล้ว ตั้งแต่สมัยอยุธยา ในรัชกาลสมเด็จพระเพทราชา เดิมชื่อวัดโพธาราม เรียกติดปากกันว่า “วัดโพธิ์”

แต่ก่อนพระอุโบสถหลังดั้งเดิมของวัดโพธิ์ ตั้งอยู่ที่หัวมุมกำแพงวัดด้านใต้ในปัจจุบัน

กระทั่งเมื่อรัชกาลที่ ๑ สร้างพระอุโบสถขึ้นใหม่ทางทิศเหนือ โโบสถ์หลังเก่าจึงเปลี่ยนมาเป็นศาลาการเปรียญแทน

ไหนมาลองดูกันสิว่า...พระอุโบสถหลังเก่านี้หันหน้าไปทางทิศไหน?!!



ศาลาการเปรียญ

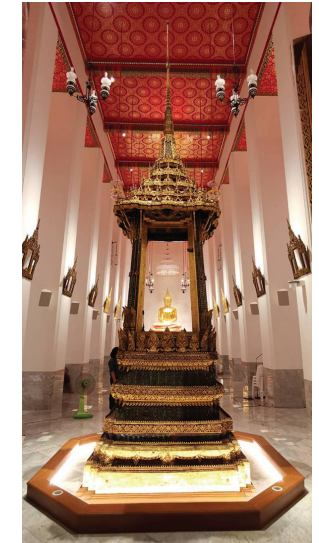
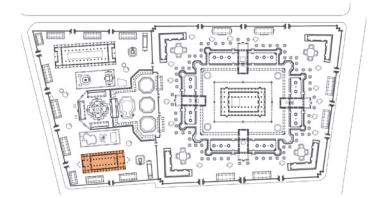
พระอุโบสถ

ใช่แล้ว! ทิศตะวันตก... เพราะพระประธานหันหน้าสู่แม่น้ำ แสดงว่าสมัยอยุธยานั้นผู้คนจะพายเรือพากันมาเข้าวัดจากทางน้ำเป็นหลัก

ในขณะที่พระอุโบสถหลังใหม่หันไปทางทิศตะวันออก หรือหันหลังให้กับแม่น้ำ เพราะหน้าวัดเปลี่ยนไปอยู่ทางด้านถนนสนามไชยแทนนั่นเอง

จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ ๓ พระอุโบสถหลังเก่านี้ มีการบูรณะทำให้เปลี่ยนแปลงไปจนไม่เหลือลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอยุธยาให้เห็นอีกเลย

Sermon Hall of Wat Pho faces the river on the west. It was formerly an ordination hall in the Ayutthaya Era. Later, King Rama I built a new ordination hall on the northern side, facing the east. Inside, there is an exquisite pulpit.



บุษบกธรรมมาสน์เครื่องยอดทรงปราสาท ภายในศาลาการเปรียญวัดโพธิ์ ที่สร้างขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

BOI Sermon Hall of Wat Pho
 2 Sanam Chai Rd.
 8.00am-6.30pm
 02 226 0335
 www.watpho.com
 watphonews

DATA 39

วัดใหม่ครั้งตั้งกรุง

New Temples when Bangkok was Founded

วัดพระแก้ววังหลวง B02

วัดพระศรีรัตนศาสดารามหรือวัดพระแก้ว เป็นวัดประจำวังหลวงที่อยู่คู่กับพระบรมมหาราชวังของกรุงรัตนโกสินทร์ เช่นเดียวกับวัดพระศรีสรรเพชญ์ในพระราชวังหลวงกรุงศรีอยุธยา

วัดพระแก้วนั้นสร้างขึ้นคราวสถาปนากรุงเทพฯ เป็นราชธานี และมีการก่อสร้างต่อเติมเรื่อยมา นั่นสะท้อนให้เห็นว่า วัดแห่งนี้ได้รับการอุปถัมภ์อย่างต่อเนื่องโดยพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี ถือว่าเป็นอีกหนึ่งของความสุดยอดในงานสถาปัตยกรรมแบบไทยจาริตที่ไม่อาจพลาดได้

ภายในวัดมีสิ่งก่อสร้างน้อยใหญ่กระจัดกระจายอยู่มากมาย เรียกได้ว่าอัดแน่นเต็มพื้นที่ภายในพระระเบียง จนคนรุ่นใหม่อาจจะรู้สึกระแคะระคาย...เยอะลิ่ง! ไม่ตรงตามมาตรฐานความงามของศตวรรษนี้ แต่ในความเยอะนี่ละ...คือความงามตามจาริตของไทย เป็นความอลังการงานสร้างที่ช่างหลวงได้ฝากฝีมือไว้ทุกกระเบียดของวัดหลวงแห่งกรุงรัตนโกสินทร์

หลายๆ คนคงเคยได้มาเยี่ยมมวัดพระแก้วกันแล้ว ตั้งแต่ครั้งมาทัศนศึกษาที่โรงเรียน แต่มาคราวนี้คุณจะมาชมวัดพระแก้วได้อย่างทรงภูมิมากยิ่งขึ้น ด้วยหนังสือคู่มือเล่มนี้

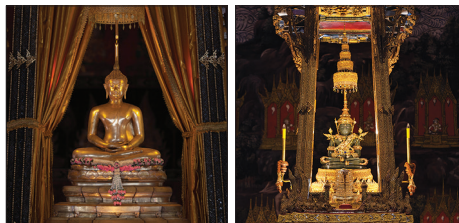
Wat Phra Kaeo is the epitome of traditional Thai architecture, a Thai equivalent of the Baroque. It is situated on the ground of the Grand Palace. It was built when Bangkok was established as the capital city, and has been constantly maintained.



พระอุโบสถ

พระอุโบสถถือเป็นไฮไลท์สำคัญของวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เพราะเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกต พระคู่บ้านคู่เมืองของกรุงเทพฯ ที่ได้ัญเชิญมาจากเมืองเวียงจันทน์ เมื่อคราวไปตีอาณาจักรล้านช้างได้ในสมัยกรุงธนบุรี (ส่วนพระราชวังบวรสถานมงคล หรือวังหน้า ก็มีพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ สำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปหินซึ่งอัญเชิญลงมาคราวไปตีเมืองเชียงใหม่ในสมัยรัชกาลที่ ๑)

The ubosot (ordination hall) houses a revered Buddha image, the Emerald Buddha, brought to the city from Vientiane, Laos.



พระพุทธรูปหินซึ่งประดิษฐานภายในพระที่นั่งพุทไธสวรรย์วังหน้า

พระแก้วมรกตประดิษฐานภายในวัดพระแก้ว วังหลวง

Supanut Arunpanyayote



ผนังและเสาด้านนอกพระอุโบสถประดับด้วยกระเบื้องเคลือบหลากลวดลายหลายสีล้วน บ้างก็เป็นกระเบื้องเคลือบกึ่งโสมแบบจีน ลวดลายดอกไม้ และลายนก เช่นที่ลูกตั้งบันไดทางเข้าพระอุโบสถ หรือที่ผนังกระเบื้องด้านนอก ซึ่งสั่งทำจากประเทศจีนโดยตรงในสมัยรัชกาลที่ ๓

The walls and pillars are decked with porcelain tiles custom made in China.

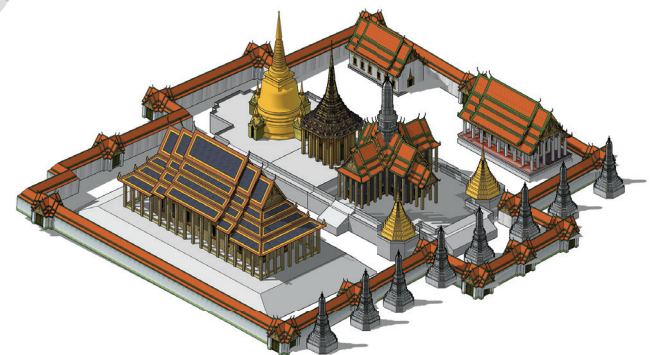
หลังคาซ้อนชั้น ๓ ชั้น มุงกระเบื้องดินเผาเคลือบสีน้ำเงินขอบสีเหลืองเชิงสีแดง หรือที่เรียกว่า มุงลี้กสี ๓ ชั้น มีเครื่องล้อย่าง ประกอบด้วยช่อฟ้า ใบระกา นาคสะดุ้ง หางหงส์ ปิดทองประดับกระจก ซึ่งทำได้เฉพาะกับหลังคาวัดและพระที่นั่งในพระบรมมหาราชวังเท่านั้น



หน้าบันจำหลักไม้รูปพระนารายณ์ทรงครุฑยุดนาค สัญลักษณ์ที่แสดงว่า

The gable features wooden carving of Narai on Garuda to symbolize that it was built by a monarch.

ส่วนครุฑยุดนาคที่ประดับอยู่รายรอบฐานพระอุโบสถ ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของวัดพระแก้วนั้น ก็มาจากความเชื่อเรื่องสินธุราจจักรวาลในไตรภูมิที่เปรียบพระอุโบสถตั้งเขาพระสุเมรุ ศูนย์กลางของจักรวาลที่มีฝูงครุฑเฝ้าอยู่บริเวณดินแดนอันเนื่อง the base of the ordination hall, symbolizing garudas guarding Mount Meru.



ฐานไพที คือ ชานชาลายกพื้น
สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๔ ประกอบด้วย
สิ่งก่อสร้างสำคัญ ๓ หลัง คือ ปราสาท
พระเทพบิดร พระมณฑป และพระศรี
รัตนเจดีย์ ลักษณะของยอดปราสาท
ยอดปราสาท และยอดเจดีย์ ที่เรียงต่อกัน
เป็นแถวเป็นแนวแบบนี้ ได้กลายเป็น
ภาพจำของวัดพระแก้วไปเสียแล้ว
รู้หรือไม่? สิ่งก่อสร้างทั้งสามมี
ความหมายที่ลึกซึ้งอย่างไรบ้าง?

พระศรีรัตนเจดีย์ คือ เจดีย์ทรงระฆัง
ที่บุด้วยกระเบื้องโมเสกสีทอง ภายใน
บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งก็คือ
สัญลักษณ์แทน “พระพุทธ”

พระมณฑป คือสิ่งก่อสร้างตรงกลาง
มียอดปราสาท เป็นที่สำหรับไว้ตู้
พระไตรปิฎก ซึ่งก็คือ “พระธรรม”

ปราสาทพระเทพบิดร คือ อาคาร
จตุรมุขยอดปราสาท ใช้เป็นที่สำหรับ
บำเพ็ญพระราชกุศล นั่นทำให้มี
พระภิกษุเข้ามาทำพิธี จึงหมายถึง
“พระสงฆ์”

เมื่อรวมกันแล้วจึงกลายเป็น
“พระรัตนตรัย” นั่นเอง
ที่สำคัญคือ ยอดเจดีย์ ยอดปราสาท
และยอดปราสาท ทั้งสาม ยังมีความสูง
คือ ๔๐ เมตร เท่ากันอีกด้วย สื่อให้รู้
ว่า พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ล้วนมี
ความสำคัญเท่าเทียมกัน

In the reign of King Rama IV, a golden
stupa, a scriptures hall, and the Royal
Pantheon were built forming a single line.
The three buildings are of the same height
and are now the image of Wat Phra Kaew.
The golden stupa is decorated with gold
mosaic tiles imported from Europe.



พระศรีรัตนเจดีย์ “พระพุทธ” พระมณฑป “พระธรรม” ปราสาทพระเทพบิดร “พระสงฆ์”

พระศรีรัตนเจดีย์ เจดีย์ทรงระฆังอันเป็นพระราชนิยมในสมัย
รัชกาลที่ ๔ แต่มาบุกระเบื้องโมเสกสีทองในสมัยรัชกาลที่ ๕
เมื่อคราวฉลองกรุงเทพฯ ครบ ๑๐๐ ปี ในปี ๒๔๒๕
โดยกระเบื้องโมเสกสีทองนั้น เป็นของนอกที่นำเข้ามาจากยุโรป
เจดีย์ทรงระฆังแบบนี้ จะพบได้อีกที่วัดบวรนิเวศวิหาร B07 และ
วัดราชประดิษฐ์ B09 เพราะต่างเป็นอารามที่สร้างขึ้นในสมัย
รัชกาลที่ ๔ ทั้งสิ้น



มุมกำแพงแก้วรอบฐานไพที ประดับ
ด้วยพนมหมาก สร้างในสมัยรัชกาล
ที่ ๔ ด้วยเป็นเครื่องบูชาพระรัตนตรัยที่
พระองค์โปรดอย่างยิ่ง

ส่วนสัตว์หิมพานต์บนฐานไพทีบริเวณ
ด้านหน้าและรอบๆ ของปราสาทพระเทพ
บิดร หล่อขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ จะเห็น
ได้ว่าเหล่าเทพและยักษ์ บ้างครึ่งนก บ้าง
ครึ่งสิงห์ เหล่านี้ ล้วนสะท้อนให้เห็นถึง
แนวคิดทางจักรวาลวิทยาในพุทธศาสนา
ที่เปรียบพระอารามเป็นเขาพระสุเมรุ
แกนกลางของจักรวาล มีหมู่สัตว์ใหญ่
น้อยในป่าหิมพานต์เฝ้าอยู่ที่เชิงเขา

สำหรับยักษ์แบกที่ฐานเจดีย์ด้านหน้า
ปราสาทพระเทพบิดร ตามคติทางพุทธ
นั้น ถือว่า ยักษ์ เป็นเทพารักษ์ที่ช่วยค้ำชู
พระศาสนาเช่นกัน

Himavanta mythological figures are half-
god, half-animal creatures guarding Mount
Meru. There are six pairs of giants serving
as guardians minding the gate, each with
its own unique colors and expression.

เรื่องเล่าชาวเกาะ: ยักษ์คู่ หรือจะสู้ ยักษ์โหล

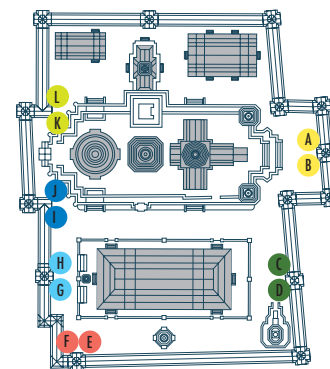


ยักษ์ทวารบาลตัวใหญ่ที่ยืนเป็นคู่ เฝ้าประตูวัดพระแก้วนี้ กลายเป็นภาพ
จำที่นำมาใช้แสดงความเป็นไทยอยู่เสมอ และมักปรากฏตัวเป็นพระเชินเดอรั
โฆษณาดตามสื่อต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอยู่เป็นประจำ
หากได้ลองเดินนับดูจะพบว่า ยักษ์ทวารบาลมีอยู่ทั้งสิ้น ๑ คู่ รวม ๑๒
ตน แต่ละตนมีสีหน้า สีกาย และแต่งองค์ทรงเครื่องด้วยสีที่ต่างกันไป
ซึ่งทั้งหมดต่างถอดแบบมาจากเครื่องแต่งกายของการแสดงโขน

ทวารบาลยักษ์เหล่านี้
ล้วนตกแต่งด้วยกระเบื้อง
เคลือบ อันเป็นเทคนิค
แบบจีน ทำให้เราดูได้ไม่
ยากเลยว่าสร้างขึ้นในสมัย
รัชกาลที่ ๓ นั่นเอง

ยักษ์เซเลบที่เรารู้จักกัน
ดี นั่นคือ “ทศกัณฐ์” ที่
มี ๑๐ หน้า กายสีเขียว
ยืนคู่กับ “สหัสเดชะ” ผู้มี
กายสีขาว เฝ้าประตูด้าน
ทิศตะวันตก เชิงฐานไพที
ด้านใต้

...ไหนลองดูสิว่า...หา
กันเจอมั๊ย?



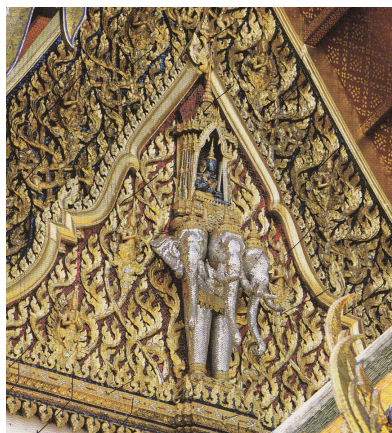
A สุรียากพ B อินทรชิต C มังกรกัณฐ์ D วิรุพหอก



E ทศคีรีธร F ทศคีรีวัน G จักรวรรดิ H อัศครมมาลาสูตร



I ทศกัณฐ์ J สหัสเดชะ K ไมยราพ L วิรุณจำบัง



วัดสุทัศนเทพวราราม 803

มหาวิหารใจกลางพระนครที่สร้างขึ้นในปลายรัชกาลที่ ๑ สำหรับประดิษฐานพระศรีศากยมุนี หรือหลวงพ่อดโต วัลย์เชษฐาจากวัดมหาธาตุสุโขทัย

วัดสุทัศนโดดเด่นด้วยมีพระวิหารหลวงเป็นประธานของวัด ล้อมรอบด้วยระเบียงคด

มีพระอุโบสถหลังใหญ่ ตั้งขวางพระวิหารอยู่ด้านหลัง

แผนผังของวัดสุทัศนจึงมีความงดงาม เป็นระเบียบ ได้สัดส่วน เฉกเช่นเดียวกับแผนผังของวัดโพธิ์ เพราะต่างเป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๑ และทั้งคู่ก็เน้นเรื่องผังภูมิจักรวาลเป็นสำคัญ แต่การก่อสร้างวัดสุทัศนนั้นใช้เวลานานกว่ามาก เพราะมาแล้วเสร็จเขาก็ล่วงเข้าในสมัยรัชกาลที่ ๓ แล้ว

Wat Suthat: A large temple at the center of the city, Wat Suthat was built in the reign of King Rama I to house a big bronze Buddha image which had been brought to the city from Sukhothai. The construction was completed in the reign of King Rama III. The layout of the temple followed the concept of the Buddhist universe, with the main vihara symbolizing Mount Meru, which was considered the center of the universe. A cloister surrounds the temple, and on the roof gable there is a carving of Indra on Airavata, his three-headed elephant, a god who resides on Mount Meru. This is in line with the concept of Bangkok being Indra's city. The ordination hall is located on the back of the vihara, and the roof gable which faces the east features the sun, and the western gable features the moon orbiting the earth (the ordination hall) following the ancient belief of the universe.

ก่อนจะขึ้นไปไหว้หลวงพ่อดโต ลองแหงนขึ้นไปดูที่หน้าบันพระวิหาร จะเห็นเป็นรูปสลักพระอินทร์กายสีเขียวทรงช้างเอราวัณ พระวิหารแห่งนี้จึงถือได้ว่าเป็นสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ซึ่งตั้งอยู่บนยอดเขาพระสุเมรุ สอดคล้องกับคติการสร้างกรุงเทพฯ ที่ว่าเป็นเมืองแห่งพระอินทร์ (โลโก้ของกรุงเทพฯ จึงทำเป็นรูปพระอินทร์ทรงช้าง) พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยในพระบรมมหาราชวัง ก็มีหน้าบันเป็นพระอินทร์ด้วยเช่นกัน

ส่วนพระอุโบสถหลังมเหสีมา ที่อยู่ด้านหลังพระวิหารนั้น จัดว่ามีความยาวถือเป็นอันดับหนึ่งของประเทศเลยก็ว่าได้ ด้วยมีความใหญ่โตสลับกับพระอุโบสถและวิหารพระนอนวัดโพธิ์ ใหญ่ขนาดไหนนะหรือว!! ก็ขนาดที่ต้องซ้อนหลังคากันถึง ๔ ชั้น ยังไม่พอ! แต่ละชั้นยังแบ่งย่อยอีก ๔ ชั้น ซึ่งเป็นเทคนิคที่ช่วยขยายขนาดหลังคาให้เล็กลง จะได้ไม่ดูทะอะขณะเดียวกันด้านสุนทรียะก็ไล่ระดับกันอย่างสวยงาม

แต่เดี๋ยวก่อน...ลองสังเกตดูที่หน้าบันสิ

คราวนี้ไม่ใช่พระอินทร์แล้วนะ แต่ด้านทิศตะวันออกกลับเป็นรูปพระอาทิตย์ (คติการสร้างอุโบสถในสมัยรัตนโกสินทร์ จะหันหน้าสู่ทิศตะวันออกเป็นหลัก) ส่วนทิศตะวันตกเป็นรูปพระจันทร์ นั่นเพราะตัวพระอุโบสถเองหมายถึงชมพูทวีป ตามคติความเชื่อของคนสมัยโบราณที่ว่าโลก คือ ศูนย์กลางของจักรวาล มีพระอาทิตย์และพระจันทร์โคจรอยู่โดยรอบ กาลิลีโอไม่พอใจในสิ่งนี้!!

หากไปถึงวัดสุทัศนแล้วอย่าให้เสียเที่ยว ลองเดินชมบริเวณกำแพงวัดด้านทิศตะวันออก จะเห็นสิ่งก่อสร้างกระจุกกระจิกที่เรียกกันว่า "สถิตมหาสถาน" จำลองสถานที่ที่พระพุทธเจ้าประทับภายหลังการตรัสรู้ ๗ แห่ง ถือเป็นงานศิลปะจัดวางในสมัยนั้นก็ว่าได้ ทั้งหมดล้วนสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓ จึงมีการใช้งานศิลปกรรมแบบจีน อยางหินแกะสลักเป็นรูปเก้งจีน เข้ามาประกอบกับต้นไม้หลากหลายพันธุ์ เพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์แทนสถานที่ทั้ง ๗ นั้น

เรื่องเล่าชาวเกาะ

หลวงพ่อดโต

ขึ้นชื่อกับออกอยู่แล้วว่าเป็นพระองค์ใหญ่ วัลย์เชษฐาจากเมืองสุโขทัยโดยล่องแพมาทางแม่น้ำเจ้าพระยา แต่เมื่อมาถึงจุดหมายแล้วกลับยกเข้าเมืองไม่ได้ ด้วยมีสันฐานใหญ่กว่าช่องประตูพระนคร! จำต้องยอมเรือประตูเมืองออก แล้วจึงชักลากพระศรีศากยมุนีเข้ามายังพระนครได้

ทำหน้าที่ชักลากหลวงพ่อดโตขึ้นมายังเรียกกันว่า "ท่าพระ" และเป็นที่มาให้วังที่ตั้งอยู่ตรงนั้น เรียกกันว่า "วังท่าพระ" A15 (มหาวิทยาลัยศิลปากรในปัจจุบัน) นั่นเอง

หลายคนคงสงสัยว่า ถ้าพระองค์ใหญ่ขนาดเข้าประตูเมืองไม่ได้ แล้วทำไมหลวงพ่อดโตถึงเข้าไปประดิษฐานอยู่ในวิหารได้?!

โอ...ง่ายนิดเดียว ก็แค่สร้างพื้นวิหารและก่อฐานพระขึ้นมาก่อน แล้วค่อยยกหลวงพ่อดโตขึ้นไปประดิษฐานไว้ จากนั้นจึงก่อกำแพง และทำหลังคาคลุมขึ้นภายหลัง ไม่ต้องใช้ปาฏิหาริย์แต่อย่างใด

จักรวาลที่วัดสุทัศน

แบบแผนดั้งเดิมในการสร้างปราสาทหินของอาณาจักรขอมนั้น จะมีปราสาทองค์กลางเป็นประธาน เปรียบดังยอดเขาพระสุเมรุ อันเป็นแกนของจักรวาล ตั้งจะเห็นได้ชัดเจนจากแผนผังของนครวัด

ต่อมาในสมัยอยุธยาตอนต้น ได้รับความเสียหายมา แต่เปลี่ยนให้สร้างพระปรางค์เป็นประธานของวัดแทน

พอถึงสมัยรัตนโกสินทร์ พระวิหารหลวงกลับกลายมาเป็นประธานแทนการใช้ปรางค์

มีศาลาตั้งประจำที่มุมทั้งสี่ของพระวิหาร คือ ทวีปทั้งสี่ ตามที่ระบุไว้ในคัมภีร์ไตรภูมิ

ส่วนระเบียงคดที่ล้อมรอบอยู่รอบ ก็คือ กำแพงจักรวาล นั่นเอง แผนผังของวัดสุทัศนจึงมีความงดงามตามตำราด้วยประการฉะนี้



วัดน้อยใหญ่ในรัชกาลที่ ๓

Temples in the Reign of King Rama III

ถึงสมัยรัชกาลที่ ๓ เป็นยุคเศรษฐกิจอู่อู่ว บ้านเมืองเฟื่องฟูด้วยธุรกิจการค้าสำเภาระหว่างประเทศ ราชสำนักจึงผูกโปรเจกต์ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงมีทัศน์ของเมืองขนานใหญ่

เริ่มจากการบูรณะวัดเก่าแก่ที่สร้างมาแต่ครั้งรัชกาลที่ ๑ อย่างวัดโพธิ์ ด้วยการขยายพระอุโบสถให้ใหญ่ขึ้น รวมถึงเมกะโปรเจกต์อย่างการสร้างวิหารพระนอนอันสุดแสนจะโอฬารขึ้นมาในบริเวณเกาะเมือง

นอกจากนี้แล้วยังมีวัดน้อยใหญ่สถาปนาขึ้นมาใหม่อย่างมากมาย อาทิ วัดเทพธิดาราม วัดราชนันทดา วัดมหรณพาราม รวมไปถึงจนถึงวัดบวรสุทธาวาส และวัดบวรนิเวศ ของวังหน้าด้วย

กรุงเทพฯ ในสมัยรัชกาลที่ ๓ จึงได้ชื่อว่าเป็นเมืองที่ใหญ่โตและมั่งคั่ง มีความเจริญรุ่งเรืองเฉกเช่นที่กรุงศรีอยุธยาเคยมีและเคยเป็นอย่างแท้จริง

In King Rama III's era, the Kingdom was at its peak in international trade, and old temples from King Rama I's era were restored while the magnificent Chapel of the Reclining Buddha was constructed. Additionally, many new temples, big and small, were built all over the city.



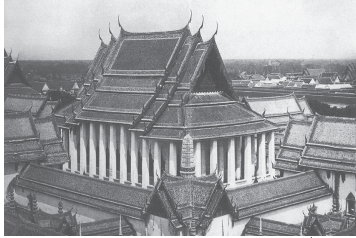
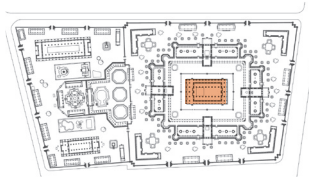
วัดพระเชตุพน B04

วัดพระเชตุพน เดิมเป็นวัดราษฎร์ชื่อวัด “โพธาราม” เป็นวัดเก่าแก่ตั้งแต่สมัยอยุธยา ต่อมาเมื่อสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี ในรัชกาลที่ ๑ จึงมีการสถาปนาวัดโพธิ์ขึ้นใหม่ให้เป็นพื้นที่ในอุดมคติทางพุทธศาสนา

มีการสร้างพระอุโบสถหลังใหม่ให้ตั้งอยู่กึ่งกลาง แล้วรายรอบด้วยระเบียงคดเป็นชั้นๆ เสมือนเป็นการจำลองสัณฐานจักรวาลที่กล่าวไว้ในไตรภูมิให้เป็นรูปธรรม โดยมีพระอุโบสถเปรียบเป็นสวรรค์ชั้นดาวดึงส์บนเขาพระสุเมรุ อันถือว่าเป็นแกนกลางของจักรวาล ส่วนพระระเบียงที่ล้อมรอบเป็นเสมือนกำแพงจักรวาล และมีพระวิหารทิศ เป็นดั่งทวีปทั้งสี่

แผนผังของวัดพระเชตุพน ที่สร้างขึ้นใหม่ในสมัยรัชกาลที่ ๑ นี้ จึงถือว่ามี ความซับซ้อนสวยงามยิ่งนัก

Wat Pho is an ancient temple from the Ayutthaya Era. In the reign of King Rama I, a new ordination hall was built, and the layout replicates the Buddhist universe with Mount Meru at the center.



พระอุโบสถ วัดพระเชตุพน ในสมัยรัชกาลที่ ๔



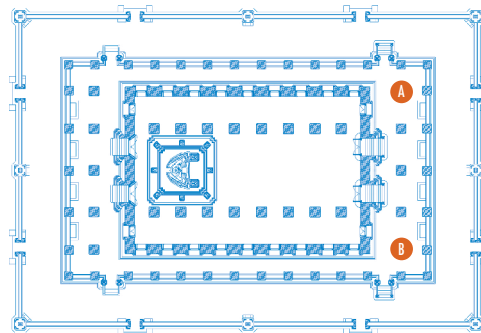
At the entrance of the ordination hall, if you look up, you will see mural paintings on the ceiling, featuring the sun on one end and a crescent moon on the other. The sun and the moon orbit Mount Meru, which the hall symbolizes.

พระอุโบสถ

พระอุโบสถที่สร้างขึ้นใหม่ในสมัยรัชกาลที่ ๑ เดิมยังมีขนาดเล็กกะทัดรัด ตั้งอยู่อย่างกว้างขวางท่ามกลางลานโล่งภายในพระระเบียง ครั้นเมื่อเข้าสู่รัชกาลที่ ๓ จึงได้ขยายพื้นที่โบสถ์เสียใหม่ให้ยิ่งใหญ่กว่าเดิม เพื่อให้มีความสมส่วนสอดคล้องกับพระระเบียงโดยรอบ

จะเห็นได้ว่ามีเสาคงคา เป็นเสาเหลี่ยมเรียงเกลี่ยขนาดใหญ่มากขึ้นไปรับชายคาโดยไม่มีบัวหัวเสาและคันทวย ซึ่งถือเป็นรูปแบบสุดฮิตที่ถูกจริตในสมัยรัชกาลที่ ๓ ยิ่งนัก

The new ordination hall built in the era of King Rama I was small, and the version that we see today was expanded in King Rama III's time. A unique feature of architecture from King Rama III's era is eaves on all the four sides of the hall, with large rectangular columns supporting them.



ก่อนจะขึ้นไปไหว้พระประธานข้างในพระอุโบสถ หากได้ยืนอยู่ที่มุขโถงด้านหน้านี้ ถือว่าคุณได้ยืนอยู่ ณ ศูนย์กลางของจักรวาล และหากได้ลองแหงนหน้าขึ้นไปสำรวจดูตรงคอสอง จะพบกับภาพจิตรกรรมพระอาทิตย์ทรงราชรถอยู่ด้านหนึ่ง ส่วนอีกด้านจะเป็นรูปพระจันทร์ข้างแรม หันราชรถไปในทิศทางที่แสดงการโคจรทักษิณาวรรต (วนขวา) รอบพระอุโบสถ

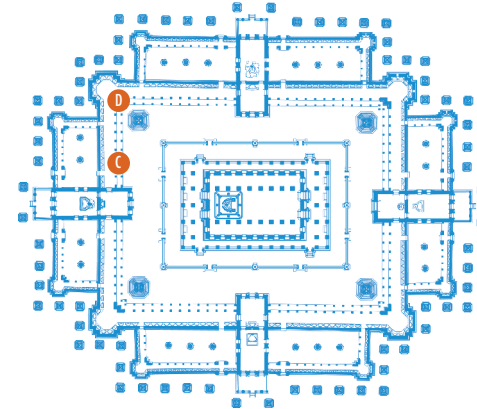
ในระบียบจักรวาลที่ชาวสยามในอดีตยึดถือกันมานั้นเชื่อว่าเขาพระสุเมรุเป็นศูนย์กลางของจักรวาล โดยมีพระอาทิตย์และพระจันทร์โคจรรอบ แสดงให้เห็นว่าพระอุโบสถแห่งนี้ก็คือเขาพระสุเมรุ ส่วนซุ้มประตูทำเป็นซุ้มทรงมงกุฎจอมแห หมายถึง ยอดไพชยนต์มหาปราสาท วิมานของพระอินทร์ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์นั่นเอง

ระเบียงคด

ที่ระเบียงคดด้านทิศตะวันตกฝั่งเหนือ (ด้านหลังพระอุโบสถ มุ่งหน้าไปวิหารพระนอน) อยาลืมลองแวะไปชมซุ้มฟ้าพระอุโบสถที่อยู่บนแท่นจัดแสดง ซุ้มฟ้านี้ คาดว่าเป็นของดั้งเดิม ตั้งแต่แรกสร้างในสมัยรัชกาลที่ ๓ ที่ไกลจากท่อนไม้ขนาดใหญ่ มีความยาวกว่า ๕ เมตร ลงรักประดับกระจก

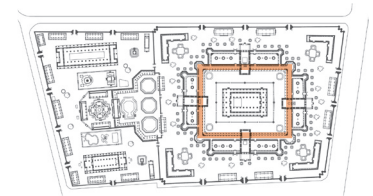
และหากสังเกตให้ดีจะเห็นว่าซุ้มฟ้าสุดอลังนี้ ตั้งอยู่ที่ด้านหน้าพระพุทธรูปตรงฐานบรรจุอัฐิของพระยาอนุนามราชธนนักเขียนนักปราชญ์ผู้ใช้นามปากกาว่า “เสฐียรโกเศศ” นี้เอง

The cloister around the ordination hall features a row of Buddha statues. On the northwestern wing, the original gable apex of the hall is showcased, which is larger than one would expect it to be.

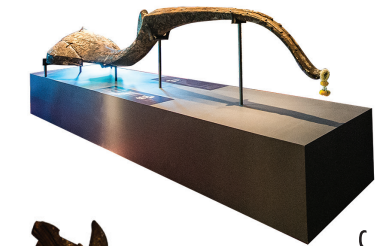


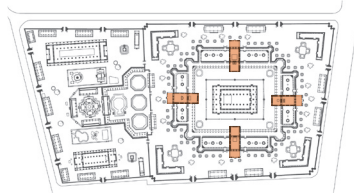
เดินเลยขึ้นไปทางเหนือ ที่มุมระเบียงคด จะมีชิ้นส่วนเครื่องมือจากหลังคาพระอุโบสถ อย่างเช่น นาคสะดุ้ง ใบระกา และหางหงส์ จัดแสดงอยู่บนผนัง สันนิษฐานว่าเป็นของดั้งเดิม ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓ เช่นกัน

ไม่นึกเลยว่า...เครื่องมือที่เราเห็นลึบๆ อยู่ไกลๆ บนหลังคานั้น เอาเข้าจริงดูใกล้ๆ จะมีขนาดใหญ่เป๋อเริ่มเต็มได้ถึงเพียงนี้



ซุ้มฟ้า และเครื่องมือหลังคาที่จัดแสดงอยู่ในระเบียงคด





วิหารทิศ

วิหารทิศทั้งสี่หลัง สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๑ หน้าบันวิหารทิศเหนือและใต้ เป็นรูปนารายณ์ทรงครุฑ (วังหลวง) ส่วนหน้าบันวิหารทิศตะวันออกและตะวันตก เป็นรูปพระลักษณ์ทรงหนุมาน (วังหน้า)

พระลักษณ์เหยียบบนบ่าของหนุมาน เพื่อสู้กับอินทรีชิต ใช้เป็นลัญจกรหรือโลโก้สำหรับวังหน้า

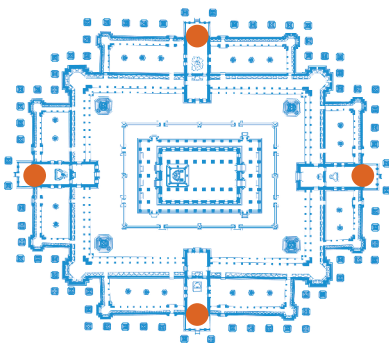
พระลักษณ์ ก็คือ น้องพระราม เปรียบได้กับวังหน้าพระอนุชาวังหลวง เครื่องหมายนี้จึงแสดงว่าวิหารทิศสร้างโดยฝีมือช่างวังหน้านั้นเอง (แต่ด้วยเหตุใดไม่ทราบแน่ชัด รูปสลักพระลักษณ์ทรงหนุมานที่ควรจะต้องมีกายสิทธิ์ทงนั้น ปัจจุบันกลับประดับด้วยกระจกสีเขียว เป็นพระรามไปแล้ว ทำให้ความหมายของหน้าบันคลาดเคลื่อนไป)



หน้าบันวิหารทิศเหนือและใต้ เป็นรูปนารายณ์ทรงครุฑ



หน้าบันวิหารทิศตะวันออกและตะวันตก เป็นรูปพระลักษณ์ทรงหนุมาน



The four Vihara Pavilions were constructed in King Rama I's era. The gable features sculptures of Narai on Garuda (symbolizing the Royal Palace status) and Lakshmana on Monkey (symbolizing the Front Palace status, as it was built by craftsmen of the Front Palace).

ภาพลับ หลังบานหน้าต่าง วิหารทิศ

ข้างหลังบานหน้าต่างภายในวิหารทิศ มีภาพลับซ่อนอยู่....

ภาพเขียนของชนชาติต่างภาษานานาประเทศ ที่คนสยามในสมัยนั้นได้เริ่มคบค้าสมาคมกันในยุคเฟื่องฟู ภาพไหนเป็นชนชาติอะไรบ้างยังไม่อาจฟันธงให้แน่ชัดชัดเจนได้ แต่ชาวสยามสมัยนั้นก็รู้จักชาวดอซิช (ชาวดัตช์) กันแล้ว อีกทั้งยังมีชาวหุ่มได้ระเก้ (ชาวตุรกี) ชาวหุ่มปัตตะสบาก (ชาวเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก หรือรัสเซีย) หรือแม้แต่ชาวหุ่มหุย (ชาวอุยกูร์) อันห่างไกล ก็น่าจะเคยเดินทางมาค้าขายกับสยามมาเป็นเวลาช้านานแล้ว



เจดีย์สี่รัชกาล

เจดีย์ใหญ่ ๔ องค์ ที่เรียงแถวกันด้านหลังพระอุโบสถ ด้านหน้าวิหารพระนอน นั้น ถือเป็นภาพจำของวัดโพธิ์ก็ว่าได้ แต่ใครเลยจะรู้ว่า...เจดีย์ทั้งสี่ มีที่มาที่ไปและได้มีการสร้างขึ้นเป็นลำดับ ดังนี้

พระเจดีย์องค์กลาง ประดับด้วยกระเบื้องเคลือบสีเขียว คือ พระมหาเจดีย์ประจำรัชกาลที่ ๑ สร้างขึ้นองค์แรก เป็นเจดีย์เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสองเพิ่มมุมเป็นยี่สิบมุม (ซึ่งเป็นทรงเจดีย์ที่นิยมในสมัยอยุธยาตอนปลาย ปัจจุบันด้านหน้าวัดชนะสงคราม ก็ยังมีเจดีย์ทรงนี้อยู่)

เล่ากันว่า...ด้านในพระเจดีย์บรรจุซากของพระศรีสรรเพชญ์ ฐานอันเป็นพระพุทธรูปยืนขนาดใหญ่องค์สำคัญอย่างยิ่งของราชอาณาจักรอยุธยา ด้วยแต่เดิมประดิษฐานภายในวิหารหลวง วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดประจำวังหลวงกรุงศรีอยุธยา (แบบเดียวกับวัดพระแก้ว) ซึ่งเสียหายอย่างหนักคราวเสียกรุง

พระเจดีย์อีกสององค์ที่ขนาดข้างองค์กลาง สร้างเป็นลำดับต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๓

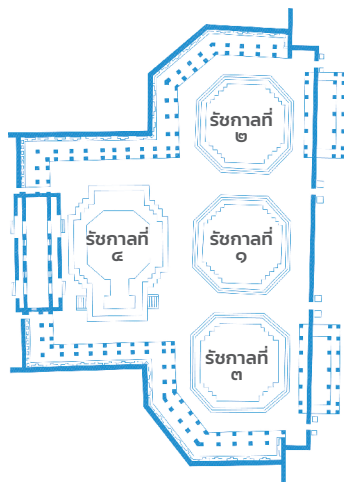
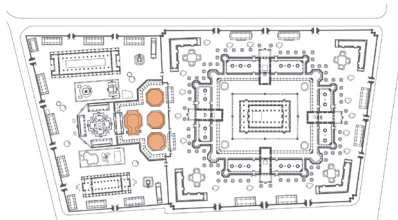
องค์ขวาประดับกระเบื้องเคลือบสีขาว ถวายแด่รัชกาลที่ ๒ องค์ซ้ายประดับกระเบื้องเคลือบสีส้ม เป็นเจดีย์ประจำรัชกาลที่ ๓

ลำดับสุดท้าย คือ **เจดีย์ประดับกระเบื้องเคลือบสีขาบ** (สีน้ำเงินเข้ม) ที่อยู่ด้านหลังเจดีย์องค์กลาง

สร้างในสมัยรัชกาลที่ ๔ มีลักษณะแตกต่างจากหมู่พระเจดีย์ก่อนหน้านั้น คือ เป็นเจดีย์เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสองมีฐานสูง มีซุ้มทิศประดับทั้งสี่ด้าน

รัชกาลที่ ๔ ได้มีพระราชดำริสเกี่ยวกับหมู่พระมหาเจดีย์ทั้งสิ้นนี้ว่า “พระเจ้าแผ่นดินทั้งสี่พระองค์นั้น ท่านได้เคยเห็นกัน ทั้งสี่พระองค์ จึงควรมีเจดีย์อยู่ด้วยกัน ต่อไปอย่าให้ต้องสร้างทุกแผ่นดินเลย” จึงเป็นอันสิ้นสุดธรรมเนียมการก่อสร้างเจดีย์ประจำรัชกาลภายในวัดโพธิ์แต่เพียงเท่านั้น

หากลองเดินเข้าไปที่ลานข้างใน จะได้ชมการประดับกระเบื้องเคลือบของพระเจดีย์อย่างใกล้ชิด บริเวณนี้ถือเป็นจุดถ่ายรูปยอดนิยมอีกแห่งหนึ่ง และที่สำคัญอย่าลืมชมนิทรรศการนำเสนอที่แสดงประวัติความเป็นมาของวัดโพธิ์อย่างละเอียด พร้อมกับรูปภาพเก่าและของจัดแสดง ที่พระระเบียงด้านทิศตะวันตกด้วยนะ



Four-Reign Pagodas are a popular photography spot among tourists. There are four large pagodas. At the center is a pagoda of King Rama I, decorated with green mosaic tiles. To the right is a pagoda built for King Rama II, decorated with white mosaic tiles. To the left is a pagoda with yellow mosaic tiles built for King Rama III, and the last one is decorated with blue mosaic tiles, built in the reign of King Rama IV.

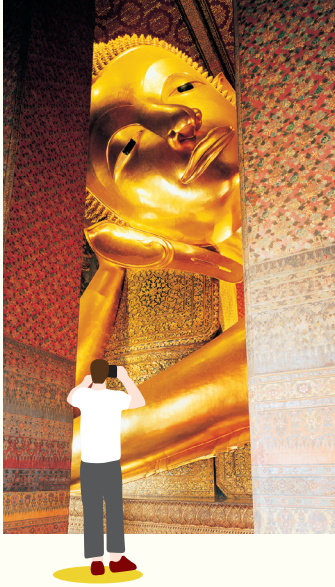


เรื่องเล่าขานเก่า



เจดีย์วัดโพธิ์

วัดโพธิ์ถือได้ว่าเป็นวัดที่มีเจดีย์มากที่สุดในประเทศ นอกจากพระมหาเจดีย์สี่รัชกาลที่เป็นจุดหมายตาของพระอารามแล้ว ยังมีเจดีย์รายขนาดเล็ก ๓๑ องค์ ที่ด้านนอกระเบียงคด เป็นเจดีย์รูปทรงเหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง เจดีย์หมู่ฐานเดียว ๒๐ องค์ รูปทรงเหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสองเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีพระปรางค์ที่ลานรอบพระอุโบสถอีก ๔ องค์ นับรวมกันได้ทั้งสิ้น ๔๙ องค์ เลยทีเดียว!!!



วิหารพระพุทไสยา

วิหารพระนอน วัดโพธิ์ สร้างขึ้นในปี ๒๓๓๔ ในสมัยรัชกาลที่ ๓ ตั้งอยู่ที่มุมกำแพงวัดฝั่งเหนือ ท้ายพระบรมมหาราชวัง ถ้ามาจากทางท่าเตียน จะเห็นวิหารตระหง่านมาแต่ไกล (พระอุโบสถวัดโพธิ์ที่ว่ามีขนาดใหญ่มาแล้ว ยังต้องพ่ายให้กับวิหารพระนอน ด้วยมีขนาดใหญ่กว่ากันมาก) ถือได้ว่าเป็นเมกะโปรเจกต์ในสมัยนั้นเลยก็ว่าได้ ด้วยเป็นการสร้างพระพุทธรูปปางไสยาสนขนาดใหญ่มาให้มาเป็นแลนด์มาร์คให้กับพระนครใหม่แห่งนี้

ด้วยเป็นอาคารขนาดมหึมา มีพื้นหลังคามีพื้นที่กว้างมาก การหาท่อนซุงขนาดใหญ่และยาวเพื่อนำมาใช้ก่อสร้างได้แล้ว ยังช่วยทอนระนาบของหลังคาอันกว้างใหญ่ให้เล็กลง หลังคาจึงดูเบา ไม่รู้สึกว่ามีน้ำหนัก

แต่ช่างไทยมีเทคนิค โดยทำหลังคาลดชั้นแทนลด ๓ ชั้น

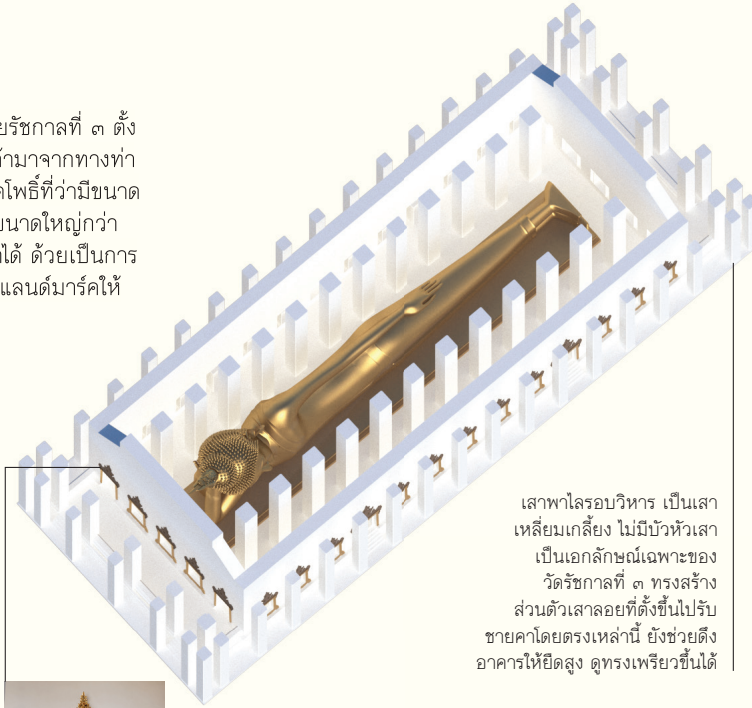
แต่ละชั้นยังแบ่งย่อยออกเป็นอีก ๔ ชั้น ซึ่งนอกจากจะทำให้หาไม้ที่มีขนาดพอดีเพื่อนำมาใช้ก่อสร้างได้แล้ว ยังช่วยทอนระนาบของหลังคาอันกว้างใหญ่ให้เล็กลง หลังคาจึงดูเบา ไม่รู้สึกว่ามีน้ำหนัก

การลดชั้นของหลังคานี้ยังช่วยนำสายตาทำให้ความยาวของวิหารดูสั้นลงด้วย

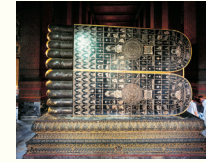
The Chapel of the Reclining Buddha was constructed in the reign of King Rama III in 1832. It was one of the largest buildings in the city, built to house one of the largest brick and mortar Buddha statues, the fifth largest in the country. The feet of the statue are decorated with mother-of-pearl inlay. At the center of each foot is a pattern of Indra's heaven, which represents Bangkok, a city believed to be home to the god.



ซุ้มประตูหน้าต่า นั้นมีการประดับด้วยลวดลายปูนปั้นดอกไม้ต่างๆ



เสลาพาโลรอบวิหาร เป็นเสลาเหลี่ยมเกลี้ยง ไม่มีบัวหัวเสลา เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของวัดรัชกาลที่ ๓ ทรงสร้างส่วนตัวเสลาอยู่ที่ตั้งขึ้นไปรับชายคาโดยตรงเหล่านี้ ยังช่วยดึงอาคารให้ยึดสูง ดูทรงเพรียวขึ้นได้



พระบาทประดับมุกลายมงคล ๑๐๘ ประการ ที่กลางพระบาทประดับลวดลายเป็นวิมานพระอินทร์ ด้วยยังคงยึดคติกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นเมืองแห่งพระอินทร์อยู่ ในการก่อสร้างได้สร้างองค์พระขึ้นมาก่อน แล้วจึงค่อยสร้างพระวิหารมาครอบทับองค์พระในภายหลัง โดยองค์พระพุทไสยาสน์จะประดิษฐานอยู่ระหว่างเสาร่วมใน ซึ่งใช้รับน้ำหนักของหน้าจั่วหลังคา มีทางเดินประทักษิณโดยรอบ

พระพุทไสยาสน์เป็นพระพุทธรูปก่ออิฐถือปูน แล้วลงรักปิดทอง ยาว ๔๒ เมตร สูงถึงยอดเศคุมาลา ๑๕ เมตร

15 เมตร



42.5 เมตร

แรกเริ่มเดิมทีเส้นทางถนนมัสการ คือ เข้าทางประตูด้านซ้าย ซึ่งเป็นด้านหลังของพระเศียร แล้วสาธุชนจะเริ่มเดินจากที่ด้านหลังองค์พระ เวียนขวาเมื่อถึงพระบาท แล้วจึงเดินย้อนกลับมาสู่พระพักตร์ นับเป็นอุบายอันแยบยลในการสร้างเส้นทางที่ว่างไฮไลต์ไว้ที่ตำแหน่งท้ายสุด

แต่ในปัจจุบันทางวัดกำหนดให้เข้าทางประตูขวา ซึ่งย้อนเส้นทางในอุดมคติเมื่อเข้าไปก็เจอกับพระพักตร์บ๊ีบ แซ่ภาพไหว้ขอพรกันได้ทันทีเลย

หากได้เดินชมจิตรกรรมฝาผนังโดยรอบ จะพบว่า ที่บริเวณด้านหลังพระเศียรเป็นเรื่องราวพระสาวิกาเอาดัดคคะ ที่เป็นภิกษุณี ๑๓ องค์



พระนอนที่ไหน นอนยาวที่สุด?!!

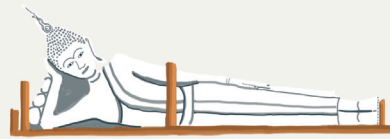
แม้พระนอนวัดโพธิ์จะองค์ใหญ่ ก็หาใช่จะยาวที่สุดในประเทศไทยไม่ได้ถึงกระนั้นก็ยังติด Top 5 นะจ๊ะ...ว่าแต่ว่า...คุณเคยไปนมัสการพระนอนครบทั้งห้าอันดับนี้แล้วหรือยัง?



๑

ยาว 53 เมตร

สมเด็จพระศากยณัฐศรีสุเมธภัตต วัดบางพลีใหญ่กลาง สมุทรปราการ



๒

ยาว 50 เมตร

พระศรีเมืองทอง วัดขุนอินทประมูล อ่างทอง



๓

ยาว 47 เมตร

พระนอนจักรสีห์ วัดพระนอนจักรสีห์วรวิหาร สิงห์บุรี



๔

ยาว 43 เมตร

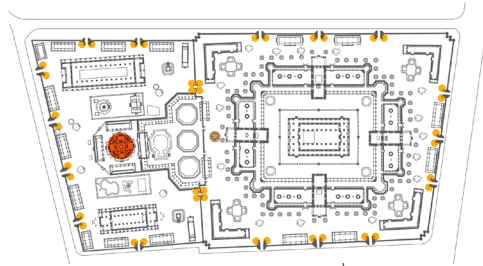
พระพุทไสยาสน์ วัดพระพุทไสยาสน์ เพชรบุรี



๕

ยาว 42.5 เมตร

พระพุทไสยาสน์ วัดพระเชตุพนฯ กรุงเทพฯ



- ลั่นถัน
- พระมณฑป
- เขาคิวลิ่งค์

ลั่นถัน

ทวารบาลที่เฝ้าประตูวัดโพธิ์มา กันเป็นคู่ เช่นเดียวกับทวารบาล ยักษ์ของวัดพระแก้ว แต่ที่นี่เป็น รูปสลักหินชายชาวจีนหรือไม้ฝรัง ร้างใหญ่ มีหนวดเครายาว บ้างถือ ง้าว บ้างถือกระบอง ยืนจังก่าเฝ้า อยู่ข้างประตู

นี่ไม่ใช่ยักษ์วัดโพธิ์ตันที่ไปไผ่ ัวกับยักษ์วัดแจ้ง เพราะมันคือลั่นถัน หรือทหารนักรบจีน รูปสลักหินที่ สั่งนำเข้ามาจากเมืองจีนเป็นการ เฉพาะ เพื่อให้มาเฝ้าประตูวัดโพธิ์นี้ ไม่ใช่อัฒมณฑปที่ใช้ถ่วงทองเรือสำเภา กันเรือโคลง อย่างที่หลาย ๆ คน เข้าใจกัน

Gate Guardians are large stone statues of Chinese and Western warriors imported from China. These are different from the gate guardians at Wat Phra Keo which are yaksa (giant).



พระมณฑป

สร้างขึ้นใหม่ในสมัยรัชกาลที่ ๓ อกจากการตกแต่งด้วยกระเบื้องเครื่องถ้วย ก็น่าจะรู้ว่าสร้างในสมัยใด ปัจจุบันเพิ่งบูรณะแล้วเสร็จสวยกริบเลยทีเดียว

The Scripture Hall was built in the reign of King Rama III, decorated with Chinese ceramics which were popular during his era.

เรื่องเล่าชาวเกาะ

ยักษ์วัดโพธิ์อยู่ที่ไหน?

จากกรณีพิพาทระหว่างยักษ์วัดโพธิ์ กับยักษ์วัดแจ้ง กลายเป็นตำนานสุดคลาสสิกของย่านท่าเตียน

ว่ากันว่ายักษ์ทั้งสองยกพวกตะลุมบอนกันบานปลายจนถึงขั้นข้ามแม่น้ำมาตีกันที่ท่าเตียน ร้อนถึงพระอิศวร พระอินทร์ รวมถึงยักษ์วัดพระแก้ว ต้องออกมาไกลเกลี้ยเจรจายักษ์ศึก แม้ว่าจะทำได้ด้วยอารมณ์ชั่ววูบก็เถอะ แต่ผิดก็ต้องว่ากันไป ตามผิด ยักษ์วัดโพธิ์จึงถูกลดโทษโดยการย่อให้ตัวเล็ก แล้วขังไว้ในชั้นประตูหน้าพระมณฑปนั่นเอง

ไหนลองไปหาดูลี... ยักษ์ใหญ่ กลายเป็นยักษ์เล็ก อย่างที่คิดไว้มั้ย?



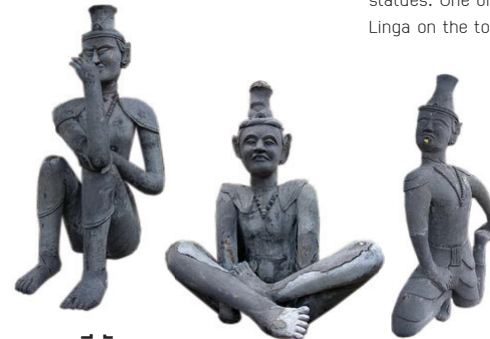
เขามอ

เขามอ หรือสวนหย่อมกระจุ๊กกระจิ๊กโดยรอบบริเวณวัดนั้น มีมาตั้งแต่ครั้งปฏิสังขรณ์ใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ ๓ แล้ว

โดยการนำหินที่เดิมก่อเป็นภูเขาในสวนขวาของพระบรมมหาราชวัง มาจัดแต่งเป็นสวนเขามอประดับที่นี้ บ้างก็มีเจดีย์หรือเสาโคมแบบจีนประดับ บ้างก็ตกแต่งด้วยรูปสลักหินเป็นคนหรือสัตว์ต่างๆ ที่ใช้เป็นอับเฉาถ่วงน้ำหนักเรือสำเภาให้กินน้ำ

ในวัดโพธิ์มีเขามออยู่ทั้งสิ้น ๒๔ ลูก แต่ที่เป็นจุดเช็คอินมากที่สุดในปัจจุบันก็คือ เขาคิวลิ่งค์ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าวิหารทิศตะวันตก (วิหารที่มีหน้าบันเป็นพระลักษณะทรงหนุมาน) ด้วยเพราะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ฐานอยู่บนยอดเขา จึงเป็นที่นิยมของผู้คนที่มากราบไหว้บนบานขอลูกกันเป็นจำนวนมาก

Miniature Mountains are small gardens which simulate Chinese landscape. They are decorated with Chinese lanterns and stone statues. One of the most famous mountains is the one with Siva Linga on the top.



เขากษัตริย์

เขามอวัดโพธิ์มักมีรูปหล่อของฤๅษีตัดตนแทรกอยู่ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งในนโยบายเผยแพร่ตำราแพทย์แผนโบราณสู่สาธารณะ แต่ละกระบวนท่าล้วนใช้ในการแก้ปวดเมื่อยตามหลักโยคะของโยคีอินเดีย

แรกสร้างในสมัยรัชกาลที่ ๑ ยังเป็นดินปั้น ต่อมาได้ทำเป็นรูปหล่อโลหะเนื้อชิน (ตีผูกผสมตะกั่ว) ในสมัยรัชกาลที่ ๓ ปัจจุบันมีการหล่อเพิ่มเติมขึ้นมาอีกหลายตน

Yogi Poses adorn the miniature mountains. They are sculptures cast from tin and lead alloy, depicting traditional medicine knowledge for the public to learn. These poses are based on Indian yoga practice and can help relieve muscle pain.

เรื่องเล่าชาวเกาะ

เขามอ

เขามอ คือ สวนหินแบบจีนที่จำลองภูมิประเทศตามธรรมชาติให้เป็นสวนขนาดย่อม ก่อด้วยหินทำเป็นภูเขา ประดับด้วยพันธุ์ไม้ สายน้ำ และมีสิ่งปลูกเจดีย์หรือศาลจำลองหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประดิษฐานอยู่บนยอดเขา

หากมองตามคติพุทธ-ฮินดู เขามอ ยังเป็นการจำลองจักรวาลตามโลกทัศน์ของคนสยามในสมัยโบราณด้วย โดยเปรียบเป็นที่อยู่ของพระอินทร์บนยอดเขาพระสุเมรุ พระสฤปเจดีย์จำลอง คือ พระเจดีย์จุฬามณี บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ต้นไม้ที่ปลูกประดับ เปรียบได้กับป่าหิมพานต์ เชิงเขาพระสุเมรุ ส่วนสระน้ำในเขามอ ก็คือทะเลสีทันดร ที่ล้อมรอบเขาพระสุเมรุนั่นเอง เก่งเขื่องโยงจริงนะ



วัดพระแก้ววังหน้า B05

วัดบวรสุทธาราม เป็นวัดประจำพระราชวังบวรสถานมงคลหรือวังหน้า เช่นเดียวกับวัดพระแก้วที่เป็นวัดประจำวังหลวง ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ประดิษฐานพระแก้วมรกตตั้งชื่อ แต่ก็ยังคงเรียกอย่างล้าลองว่า “วัดพระแก้ววังหน้า”

ตัววัดสร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาศักดิพลเสพ (วังหน้าในสมัยรัชกาลที่ ๓) ปัจจุบันตั้งอยู่ภายในพื้นที่สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (วิทยาลัยนาฏศิลป์เดิม) ใช้เป็นที่สำหรับประกอบพิธีไหว้ครู ครอบครู ของบรรดานักศึกษาและศิลปินของกรมศิลปากร

ยังไม่มีเปิดให้บุคคลภายนอกเข้าชมแต่อย่างใด แล้วอะไรล่ะ?...ที่บ่งบอกว่าสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓ เสาพาไลขนาดใหญ่ ทรงเหลี่ยมเรียบๆ ที่รองรับชายคาโดยรอบ ถือเป็นความนิยมในยุคนั้น เช่นเดียวกับคอสอง (ผนังซึ่งอยู่ระหว่างหลังคาทับชายคา) ที่ประดับด้วยปูนปั้นรูปพวงอุบะรูปแบบเหมือนกับพระที่นั่งพุทธโธสวรรยในวังหน้า A06 และวัดบวรนิเวศ B07 ก็ถือเป็นพระราชนิยมในสมัยรัชกาลที่ ๓ เช่นกัน



Wat Phra Kaeo at the Front Palace was constructed in the reign of King Rama III. It features large rectangular columns which support the eaves surrounding the ordination hall, following the popular design of that era. As it belonged to the Front Palace, the temple is not allowed to have a spire on the roof. Currently, it is located on the premise of College of Dramatic Arts and is not open to the public.

B05 Wat Phra Kaeo at the Front Palace
Bunditpatanasilpa Institute, Rachini Rd.
Not Open to the Public
02 224 1370



ScorpiamPK



กสิณธร ราชโชติธ

วัดราชนิตดา B06

เป็นวัดกษัตริย์สร้างในสมัยรัชกาลที่ ๓ บริเวณชานพระนครด้านทิศตะวันออก หลังป้อมมหากาฬ เคียงกันกับวัดเทพธิดาราม ที่สร้างมาแล้วก่อนหน้า เป็นการสร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติแก่พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าหญิงโสมนัสวัฒนาวดี (หลานปู่ของรัชกาลที่ ๓) ซึ่งกำพร้าพระบิดาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ ทำให้รัชกาลที่ ๓ ทรงนำมาเลี้ยงดูอย่างพระราชธิดาของพระองค์เอง ด้วยเหตุนี้จึงตั้งชื่อวัดใหม่แห่งนี้ว่า ราชนิตดาตาม อันหมายถึง หลานของกษัตริย์ นั่นเอง

Wat Ratcha Natda was built in King Rama III's era, located behind Mahakan Fort, to honor the King's granddaughter whom he had raised.

โลหะปราสาท

โลหะปราสาทของวัดราชนิตดา นี้ ถือเป็นหนึ่งเดียวในประเทศไทย ที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓ ตามคติโลหะปราสาทของลังกาเพื่อเป็นสถานปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ ผิดแผกจากชนทั่วไปด้วยเรานิยมสร้างสถูป อย่างเช่นเจดีย์หรือพระปรางค์ เพื่อประดิษฐานพระสารีริกธาตุ มากกว่าที่จะสร้างสถานปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นประธานของวัด

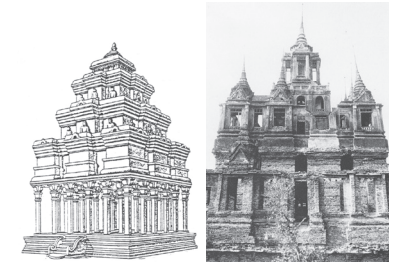
Loha Prasat, or Iron Stupa, was built in the reign of King Rama III, following Sri Lankan traditions. It was meant to be a place for monks to stay and meditate, but instead was used as a stupa housing Buddha's relics on the top floor. Even though its name suggests, all 37 spires are made from copper, rather than iron. There is a spiral staircase at the center of Loha Prasat, connecting the six floors.

เรื่องเล่าชาวเกาะ

วัดโสมนัส

เมื่อผลัดแผ่นดิน พระองค์เจ้าหญิงโสมนัส “ราชนิตดา” ของรัชกาลที่ ๓ ได้ทรงอภิเษกกับพระมหากษัตริย์องค์ต่อไปคือรัชกาลที่ ๔ และได้สิ้นพระชนม์หลังให้กำเนิดพระโอรส ทำให้รัชกาลที่ ๔ ทรงโสมนัส จนให้สร้างวัด “โสมนัส” ขึ้นที่นอกเมือง เลียบคลองผดุงกรุงเกษม เพื่อเป็นอนุสรณ์สมเด็จพระนางเจ้าโสมนัสวัฒนาวดี จึงเป็นที่มาให้มีการสร้างวัดถึง ๒ วัด คือวัดราชนิตดา (หลานรัก) ในสมัยรัชกาลที่ ๓ และวัดโสมนัส (เมียรัก) ในสมัยรัชกาลที่ ๔

อีกทั้งเนื่องจากทรงกำพร้าพระบิดาแต่เด็ก ผู้ที่เลี้ยงดูพระองค์เจ้าโสมนัส มาตอนทรงพระเยาว์ก็คือพระบิดา (ป้า) หรือพระองค์เจ้าวิลาส กรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ ซึ่งเป็นพระธิดาองค์โตของรัชกาลที่ ๓ ผู้ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของวัด “เทพธิดาราม” ที่ตั้งอยู่เคียงกันนั่นเอง



ภาพร่างสันนิษฐาน โลหะปราสาทที่ศรีลังกา
โลหะปราสาทสร้างด้วยไม้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔

B06 Wat Ratcha Natda / Loha Prasat
Maha Chai Rd.
9.00am-5.00pm
02 224 8807 / 089 683 5953
watratchanadda

เรื่องเล่าชาวเกาะ

ข้อยกเว้นของวัดวังหน้า

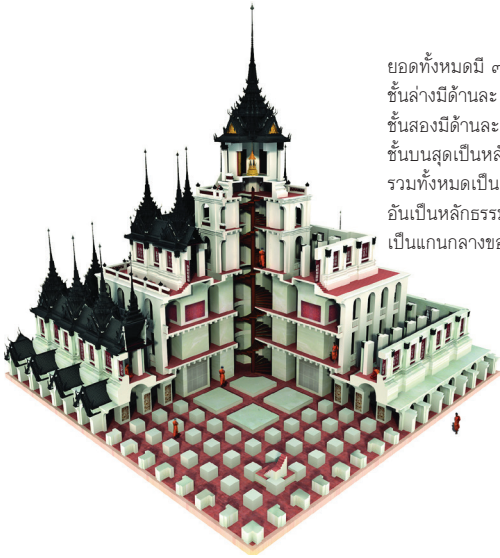
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมหลายอย่างที่ปกติไม่อาจทำได้ในพระที่นั่งของวังหน้าทั้งหลาย

อย่างพระที่นั่งอิศราวินิจฉัย และพระที่นั่งควมโกกขพิฆาม ที่ไม่อาจทำหลังคาลาดชันได้ หรือพระที่นั่งต่างๆ ซึ่งมีรายละเอียดตรงๆ แอนโค้งไปตามโครงหลังคาตามฐานานุศักดิ์ของวังหน้า แต่เมื่อเป็น “วัด” กลับมีข้ออนุโลมให้สร้างให้ทำได้ กล่าวคือ วัดของวังหน้าสามารถทำหลังคาลาดชัน และมีเครื่องลายของที่หน้าบันทำเป็นนาคสะดุ้งได้

อย่างไรก็ตาม วัดพระแก้ววังหน้าก็ยังไม่อาจเทียบชั้นกับวังหลวงได้ ด้วยยังไม่อาจทำเครื่องยอดปราสาทบนหลังคานั้นเอง จะสังเกตได้ว่า มังอาคารจตุรมุข และหลังคาลาดชัน เช่นนี้ หากมีเครื่องยอดทรงปราสาทจะได้สัดส่วนสวยงามเป็นอย่างยิ่ง ดังเช่นพระที่นั่งดุสิตาหรือพระที่นั่งสุทโธสวรรย ในพระบรมมหาราชวัง

แต่เนื่องจากธรรมเนียมที่มิอาจทำยอดปราสาทอย่างเช่นวังหลวงได้ จึงได้งดทำเสีย จะเห็นว่าลำดับชั้นของฐานานุศักดิ์ถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในงานสถาปัตยกรรมไทย





ยอดทั้งหมดมี ๓๗ ยอด
 ชั้นล่างมีด้านละ ๗ ยอด รวมเป็น ๒๔
 ชั้นสองมีด้านละ ๔ รวมเป็น ๑๖
 ชั้นบนสุดเป็นหลังคาทรงจตุรมุขยอดปราสาท มีขนาดใหญ่สุด
 รวมทั้งหมดเป็น ๓๗ ยอด อันหมายถึงโพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ
 อันเป็นหลักธรรมนำทางสู่นิพพาน มีบันไดเวียนอยู่ด้านใน
 เป็นแกนกลางของอาคาร เพื่อนำขึ้นไปยังชั้นบน

ว่ากันว่าต้นเค้าของโลหะปราสาทมาจากศรีลังกา โดยช่างได้เดินทางไปถึงกรุงอนูราธปุระเพื่อไปถอดแบบจากซากแล้วมาดัดแปลงให้มีลักษณะสถาปัตยกรรมแบบไทยไม่ผสมจีนเลย ถึงแม้จะเป็นพระราชนิพนธ์ในสมัยรัชกาลที่ ๓ ก็ตาม โลหะปราสาทจึงได้ก่อสร้างขึ้นพร้อมกับการสถาปนาวัดใหม่ โดยมีสมเด็จพระยาบรมมหาพิไชยญาติเป็นแม่กองกำกับก่อสร้าง

แต่เนื่องจากเป็นโปรเจกต์ในช่วงปลายรัชกาล จึงทำได้เพียงแค่ออกศิลาแลงสลักรูปอิฐเท่านั้น ยังไม่ทันได้ฉาบปูนด้วยซ้ำก็สิ้นรัชกาลเสียแล้ว การก่อสร้างทั้งหมดจึงหยุดชะงักลง จนในสมัยรัชกาลที่ ๕ จึงได้ดำเนินการต่อโดยก่อหอสถูปายอดเป็นปูน แต่ก็ยังไม่แล้วเสร็จสมบูรณ์ กระทั่งมีการก่อสร้างขนานใหญ่ขึ้นมาใหม่ในยุคปัจจุบัน คือ ตั้งแต่ปี ๒๕๐๖ จนถึง ๒๕๒๕ เพื่อให้แล้วเสร็จทันคราวสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี นี้เอง

เรื่องเล่าชาวเกาะ

โลหะปราสาทในกำเนียบโลก

ตามรูปศัพท์ หมายถึง ตึกที่มีเครื่องยอดเป็นโลหะ มีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลแล้ว ที่อินเดียก็เรียกว่า “โลหะปราสาท” เช่นกัน โดยสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของสงฆ์ โลหะปราสาทหลังแรกสร้างโดยนางวิสาขาแห่งเมืองสาวัตถี เป็นปราสาท ๒ ชั้น มีพันธง ยอดเป็นทองคำ หลังที่สองอยู่ที่กรุงอนูราธปุระ ในลังกา เป็นปราสาท ๔ ชั้น พันธง หลังคาเป็นแผ่นทองแดง ปัจจุบันเหลือแต่ซากเสา หลังที่สามล่าสุด อยู่ที่วัดราชนันทดา ยินตระหง่านสวยสง่า เป็นฉากหลังให้กับลานมหาเจษฎาบดินทร์นั่นเอง



ศิลปะผสม พระราชนิยม ในรัชกาลที่ ๓ Hybrid Architecture

สถาปัตยกรรมลูกผสมครึ่งไทยครึ่งจีน อันเป็นรูปแบบใหม่ที่นิยมในสมัยรัชกาลที่ ๓ นั้น ได้ประยุกต์เอาเทคนิคการก่อสร้างของจีนมาผสมเข้ากับสถาปัตยกรรมแบบจารีตของไทย มีการนำงานก่ออิฐถือปูนมาใช้กับหน้าบันแทนงานเครื่องไม้ (ช่างไทยถนัดงานไม้ ช่างจีนถนัดงานปูน) แล้วปั้นลวดลายปูนหรือตกแต่งด้วยกระเบื้องถ้วยชามจีน แทนการแกะไม้ ปิดทองประดับกระจก ทำให้เครื่องไม้หาย ซ่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ ที่ประดับอยู่บนหลังคา จึงแทนที่ด้วยงานปูนซึ่งคงทนมากกว่า ขณะที่ผัง รูปทรง ขนาด และสัดส่วน ยังคงเป็นแบบไทยอยู่ แต่เครื่องประดับเป็นอย่างจีน เรียกได้ว่าหน้าหน้าเป็นไทย แต่ใส่เสื้อผ้าแบบคนจีนนั่นเอง ดังจะเห็นได้ชัดที่วัดบวรนิเวศ B07 วัดเทพธิดาราม B08 และวัดมหารมณ-พาราม ซึ่งแสดงอัตลักษณ์ที่บ่งบอกได้ว่าเป็นงานที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓

Thai architecture with Chinese style was popular in King Rama III's era. Such architecture used Chinese-style brick and mortar construction, which was more durable, to replace wooden gables. The gables were then decorated with Chinese porcelain tiles. In summary, while the shape was Thai, the decoration was Chinese.

Cut & Paste



วิธีการประดับตกแต่งด้วยเครื่องถ้วยหรือกระเบื้องเคลือบของจีน เรียกว่า “เจียงเหนียง” (剪粘 ziang niang) เป็นเทคนิคที่มาจากทางตอนใต้ของจีน แถบฮกเกี้ยนและแต้จิ๋ว อันเป็นที่อยู่ของชาวจีนส่วนใหญ่ในประเทศไทย

คำว่า “เจียง” หมายถึง การตัดกระเบื้องออกเป็นชิ้นๆ และนำมา “เหนียง” คือ แปะบนปูน เพื่อประกอบร่างเป็นลวดลายต่างๆ ตามต้องการ พูดังๆ ก็คือเทคนิค “ตัดแปะ” หรือ Cut & Paste นั่นเอง

ในสถาปัตยกรรมจีน นิยมทำการตัดแปะแบบนี้ในส่วนของสันหลังคา และซุ้มประตูหน้าต่าง โดยมักตัดแปะให้เป็นรูปเทพเจ้าหรือเซียนต่างๆ บ้างเป็นรูปดอกไม้มงคลก็มี

Porcelain tile decoration was a technique from the South of China, known as Ziang Niang. The word “zang” means to cut the tiles into little pieces, while “niang” means to paste something on plaster. The technique is to cut and paste shard work to form various patterns, and it was a popular method in King Rama III’s era.

รักแก่แปปูนสอ

ทำลงไปเพราะขาดรัก ! ...นั่นคือที่มาของเทรนด์ใหม่ในสมัยรัชกาลที่ ๓

รัก...ในที่นี้คือ ยางไม้ชนิดหนึ่ง ที่นำมาใช้ทาถนอมผิวไม้ เพื่อเคลือบให้ไม้มีความคงทน สู้แดดสู้ฝน ไม่ผุกร่อนพังไปโดยง่าย

และรักยังทำหน้าที่เป็นเสมือนกาวในการยึดวัสดุตกแต่งอย่างทองคำเปลว หรือกระจกอีกด้วย

เมื่อนำบ้านและเครื่องสำริดของพระอุโบสถและวิหารทั้งหลายนั้น ล้วนทำจากไม้ แกะสลักลวดลายลงรักปิดทอง ประดับกระจก ด้วยกันทั้งสิ้น ทำให้อย่างรักเป็นวัสดุติดที่มีความต้องการสูงจากกรมช่างในราชสำนักกรุงเทพฯ โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ ๓

แต่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาไม่มีต้นรัก ทำให้ต้องสั่งยารักนำเข้า ร้อนถึงเมืองเซียนใหม่ที่ต้องส่งบรรณาการเป็นยารักมาให้จำนวนมาก เนื่องจากราชสำนักสยามต้องการใช้ในปริมาณมหาศาลสำหรับโครงการก่อสร้างวัดวาอารามและวังต่างๆ ทั่วพระนคร

การกอบหน้าบ้านด้วยอิฐและตกแต่งด้วยกระเบื้องเคลือบ ปราศจากซ้อฟ้า ไบระกา หางหงส์ จึงเป็นเทคนิคทางการก่อสร้างที่ช่างสมัยนั้นคิดขึ้นมาใหม่ เพื่อแก้ปัญหารักขาดแคลน และช่วยให้การก่อสร้างสะดวกรวดเร็วมยิ่งขึ้น

Lacquer is varnish resin derived from a tree, used to coat wood and as adhesive for gold leaves or mirror tiles, which were crucial to architecture in the era of King Rama III since many temples were constructed. Chinese-style brick and mortar construction was a solution to the shortage of lacquer at the time.



วัดบวรนิเวศวิหาร **BOX**

เดิมชื่อ “วัดใหม่” หรือ “วัดวังหน้า” เพราะสร้างโดยสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพ (วังหน้าในสมัยรัชกาลที่ ๓) ตั้งอยู่บริเวณชานพระนคร ริมกำแพงเมืองด้านเหนือ ด้วยอาณาบริเวณทางด้านเหนือของพระนครนี้ถือว่าอยู่ในเขตปกครองของกรมพระราชวังบวร

ครั้นเมื่อพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพสิ้นพระชนม์ลง ตำแหน่งวังหน้าจึงว่าง รัชกาลที่ ๓ ก็ทรงมิได้สถาปนาใครขึ้นมาแทน

แต่กลับอาราธนาพระอนุชา คือ เจ้าฟ้ามงกุฎ ซึ่งขณะนั้นทรงผนวชอยู่ที่วัดสมอราย (วัดราชาธิวาส) ให้ย้ายมาครองวัดใหม่แห่งนี้แทน พร้อมกับเปลี่ยนชื่อวัดเป็น “วัดบวรนิเวศวิหาร” ประกาศเป็นนัยให้รู้ว่าการแห่งนี้เป็นวัดของบวรสถานวังหน้า คือ เจ้าฟ้ามงกุฎ และสงวนตำแหน่งวังหน้าไว้ให้กับเจ้าฟ้ามงกุฎที่ทรงผนวชเป็นพระภิกษุอยู่ จวบจนกระทั่งได้ขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์องค์ต่อไป คือ รัชกาลที่ ๔ นั่นเอง

Wat Bowon Niwet was built by the Front Palace of King Rama III. The King invited his brother Prince Mongkut, who was a monk at the time, to reside in this temple, where he remained for 14 years until he later became King Rama IV.

BOX Wat Bowon Niwet
248 Phra Sumen Rd.
8.00am-5.00pm
02 629 4854 / 02 281 5052
www.watbowon.org
WatBovornivesVihara



พระอุโบสถ

พระอุโบสถวัดบวรนิเวศถือว่าเป็นตัวอย่างของงานสถาปัตยกรรมลูกผสมในสมัยรัชกาลที่ ๓ ที่ต่างจากวัดอื่นอย่างเด่นชัด กล่าวคือ

หลังคาหน้าจั่วไม่มีลวดชั้น แต่แทนที่จะมุงด้วยกระเบื้องเคลือบตามอย่างวัดไทยอื่นๆ กลับมุงด้วยกระเบื้องรางแบบจีน

ส่วนหน้าบันแทนที่จะเป็นเครื่องไม้ ก็เป็นอย่างจีน คือ ก่ออิฐถือปูน ประดับด้วยลายพานรองรับพระขรรค์ มีมโหรีมณฑล (พระราชลัญจกรของเจ้าฟ้ามงกุฎ ซึ่งมาครองวัดนี้ก่อนขึ้นครองราชย์เป็นรัชกาลที่ ๔)

จะสังเกตได้ว่าไม่มีเครื่องไม้ประดับหลังคาอย่างข้อฟ้า ไบระกา นาคสะดุ้ง หรือหางหงส์ ปรากฏอยู่เลย

ส่วนคอสองระหว่างหลังคาหน้าจั่วกับชายคาประดับด้วยกระเบื้องเคลือบอย่างจีน เช่นเดียวกับวัดบวรสุทธาราวาส B05 และพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ A06 ซึ่งล้วนตั้งอยู่ในวังหน้าและสร้างในสมัยรัชกาลที่ ๓ ทั้งสิ้น



หน้าบันก่ออิฐถือปูน ประดับด้วยลายพานรองรับพระขรรค์ มีมโหรีมณฑล

The Ordination Hall features a roof decorated with Chinese tiles, while the gable was constructed with brick and mortar, decorated with Chinese porcelain. Inside, there are two main Buddha statues, and the walls feature famous mural paintings with Western influence.

เรื่องเล่าขานเก่าแก่



แก๊งจีนในพระราชวังเดิมของพระเจ้าตาก ปัจจุบันอยู่ภายในกองบัญชาการกองทัพเรือ ผังธนบุรี

มาดูกันสิว่า...หน้าบันของแก๊งจีนนี้ กับหน้าบันของอุโบสถวัดบวรนิเวศ คล้ายคลึงกันหรือไม่?



ด้านในมีพระประธาน ๒ องค์ด้วยกัน องค์ใหญ่ที่อยู่ด้านหลัง คือ หลวงพ่อโต (หรือ หลวงพ่อเพชร) เป็นพระสมัทยุทธยาที่อัญเชิญมาจากเพชรบุรี

องค์น้อยที่อยู่ด้านหน้า คือ พระพุทธชินสีห์ เป็นพระสมัทยุทธยาจากวัดมหาธาตุ พิษณุโลก เคยสงสัยกันบ้างมั๊ยว่า...เราเอาพระพุทธรูปใหญ่ขนาดนี้เข้ามาในพระอุโบสถได้อย่างไร?

อันที่จริงแล้วในการสร้างอุโบสถ จะเริ่มที่การสร้างฐานอาคารขึ้นมาก่อน จากนั้นจึงอัญเชิญพระพุทธรูปขึ้นไปประดิษฐาน แล้วจึงก่อผนังและสร้างหลังคาคลุมในภายหลัง

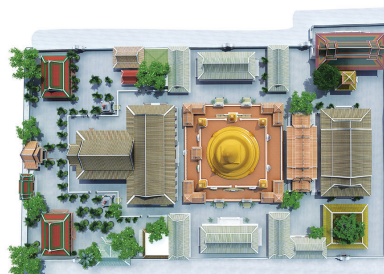
ตอนบนเหนือหน้าต่างภายใน มีภาพจิตรกรรมฝาผนังอันเป็นปริศนาธรรมที่มีชื่อเสียงมาก ด้วยเป็นฝีมือของชรัอินโข่ง จิตรกรหัวก้าวหน้าในสมัยนั้น ที่ได้นำเอาเทคนิคการวาดภาพแบบฝรั่งมาใช้ โดยเฉพาะทัศนวิทยา หรือ Perspective กับอาคารในภาพ ซึ่งแสดงให้เห็นบ้านเรือนแบบฝรั่งที่คาดว่ามีการก่อสร้างกันมาบ้างแล้วในสมัยนั้นด้วย



เสารับมุขด้านหน้าเป็นเสาหินอ่อนทรงเหลี่ยมเข้ระรองสลักเป็นลายหัวเสาอย่างฝรั่ง



บานประตูไม้แกะสลักอย่างวิจิตรงดงามด้วยลายแก้ว ๗ ประการ อันได้แก่ บัวแก้ว วังแก้ว นางแก้ว ขุนพลแก้ว ขุนคลังแก้ว จักรแก้ว และแก้วมณี คู่ควรแก่พระจักรพรรดิยิ่งนัก

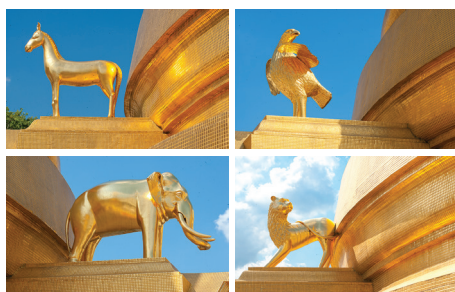


พระเจดีย์

ที่ด้านหลังของพระอุโบสถ มีเจดีย์ทรงระฆังตั้งอยู่ องค์พระเจดีย์บุด้วยกระเบื้องโมเสกสีทอง เช่นเดียวกับพระศรีรัตนเจดีย์ภายในวัดพระแก้ว

จะเห็นได้ว่าตำแหน่งของพระเจดีย์และพระอุโบสถเป็นรูปแบบการวางผังในสมัยรัชกาลที่ ๔ ที่มักมีเจดีย์เป็นประธานของวัด และมีพระอุโบสถอยู่ด้านหน้า ซึ่งจะพบได้ที่วัดราชประดิษฐ์ B09 อีกแห่ง เนื่องจากเป็นสถาปัตยกรรมที่ก่อสร้างขึ้นในยุคเดียวกัน

หากได้เดินขึ้นไปบนลานประทักษิณรอบพระเจดีย์ ลอดซุ้มเข้าไปสู่คูหาภายในเพื่อนมัสการพระบรมสารีริกธาตุ แล้วละก็ ลองสังเกตุที่เหนือซุ้มประจำทิศ จะมีรูปสัตว์ยืนอยู่ ๔ ตัว เป็นสัญลักษณ์แทนดินแดนที่ราชรอบราชอาณาจักรสยามในขณะนั้น ได้แก่
ม้า แทน ฝรั่งเศส
นก แทน อเมริกา
ช้าง แทน ล้านช้าง (หรือลาว)
สิงห์ แทน สหราชอาณาจักร



The Pagoda is bell-shaped and decorated with gold mosaic tiles, which used to be a popular style in King Rama IV's era. The layout, which saw the ordination hall placed at the front and the pagoda at the back, was also a popular style in that era.



วัดเทพธิดาราม B08

วัดน่ารักที่คนมักมองข้าม...ด้วยว่าวัดเทพธิดาราม เป็นวัดเล็กๆ ตั้งเคียงกับวัดราชนันทดาที่มีโลหะปราสาทเป็นจุดหมายตาสำคัญ ทำให้นักท่องเที่ยวมักข้ามคลองไปชมวัดข้างๆ กันเสียมากกว่า

ทว่าวัดเล็กๆ แห่งนี้ อันที่จริงแล้วไม่อาจพลาดชมได้เลย แม้แต่น้อย

ด้วยที่มาของชื่อวัดว่า “เทพธิดาราม” นั้น มาจากรัชกาลที่ ๓ ได้สร้างวัดนี้เพื่อประทานให้กับพระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าวิลาส กรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ พระราชธิดาองค์โตองค์โปรดนั่นเอง

รายละเอียดขององค์ประกอบต่างๆ จึงมีความงดงามในรูปแบบเฉพาะตัว

Wat Thephidaram was constructed using King Rama III's favorite style at the time. It was built in honor of the King's first daughter, so the temple was decorated with feminine elements, such as swans on the roof gable of the ordination hall, sculptures of Buddhist nuns inside the vihara, and stone statues of women.

อุโบสถ

อุโบสถวัดเทพธิดาเป็นอีกแห่งหนึ่งที่แสดงศิลปะพระราชนิยมในสมัยรัชกาลที่ ๓ ได้อย่างชัดเจน
หน้าบันก่ออิฐถือปูนแบบจีน ไม่มีช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ แต่ประดับด้วยกระเบื้องเคลือบรูปหงส์คู่
หลังคามุงกระเบื้องสีแบบไทย มีเสาฟาโลเหลี่ยมรับชายคา และมีระเบียงโดยรอบ
แต่ไม่มีคอสองประดับกระเบื้องเคลือบ อย่างเช่นวัดบวรนิเวศ B07 และวัดบวรสุทธาวาส B05



B.08 Wat Thephidaram
70 Maha Chai Rd.
8.00am-5.00pm
02 621 1178
www.watthepthidaramqr.com/web/index.php



บ้านแต่จิวโบราณ ทางตอนใต้ของจีน เป็นหมู่ตึกล้อมรอบคอร์ตเล็กๆ ภายใน

กฎติกแบบจีน

แต่เดิมวัดในสยามจะสร้างกฎิกแบบไทยกัน คือเป็นหมู่เรือนไทยเครื่องไม้ ใต้ถุนสูง แต่หมู่กฎิกด้านหลังของวัดเทพธิดารามนี้เป็นสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากจีนในสมัยรัชกาลที่ ๓ จึงได้เปลี่ยนจากกฎิกไม้มาเป็นกฎิกตึก เราจึงได้เห็นหมู่กฎิกเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน ยกพื้นสูง มีหลังคาเครื่องไม้แบบไทย และมี "คอร์ต" หรือลานโล่งเล็กๆ ที่ด้านใน

รูปแบบกฎิกตึกดังกล่าวจะพบเห็นได้ตามหมู่กฎิกของวัดโพธิ์ วัดสุทัศน์ วัดมหาธาตุ และวัดเทพธิดารามแห่งนี้ ทั้งหมดล้วนเป็นหมู่ตึกที่ได้รับอิทธิพลการก่อสร้างแบบจีน และสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓ ทั้งสิ้น

ที่สำคัญสุนทรภู่ กวีเอกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เคยจำพรรษาอยู่ที่วัดเทพธิดานี้ด้วย ปัจจุบันทางวัดได้อนุรักษ์กฎิกสุนทรภู่ (คณะ ๗) ไว้เป็นอย่างดีพร้อมกับจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์ขนาดย่อมเรียกว่า "วรรณศิลป์สโมสร" อีกด้วย

Chinese-style brick and mortar monasteries. Traditionally, monks' living quarters were wooden structures on stilts, but here, due to the Chinese influence, they were made of brick and mortar, with Thai-style wooden roofing and a small inner courtyard.

เรื่องเล่าขานคาถา

วัดสายหวาน

ด้วยเป็นวัดที่สร้างขึ้นเพื่อลูกสาว ทำให้มีองค์ประกอบที่แสดงความเป็นหญิงให้เราได้ชมกัน หน้าบันประดับกระเบื้องเคลือบรูปหงส์คู่ ซึ่งหงส์ในคติความเชื่อแบบจีนนั้น ถือเป็นสัญลักษณ์แทนของเขา หรือสตรีผู้สูงศักดิ์ จึงหมายถึง พระองค์เจ้าวิลาส กรมหมื่นนัฏสูตยาเทพ นั่นเอง

ภายในพระวิหาร มีรูปหล่อภิกษุณีจำนวน ๕๒ องค์ แต่ละองค์มีกริยาท่าทางแตกต่างกัน ประดิษฐานอยู่เบื้องหน้าพระประธาน



มุมต่างๆ ภายในวัดประดับตกแต่งด้วยตุ๊กตาอับเฉา แกะสลักจากหิน ซึ่งในนั้นจำนวนหนึ่งจะเป็นตุ๊กตาอาทวนในชุดคอสตูมแบบจีนและไทยรวมอยู่ด้วย

หงษ์คู่มังกร

หน้าบันพระอุโบสถวัดเทพธิดารามประดับด้วยกระเบื้องเคลือบรูป "หงส์" คู่ อันเป็นสัญลักษณ์แทนเจ้านายสตรี ขณะเดียวกันที่อีกวัดหนึ่ง ก็มีหน้าบันเป็นลูกผสมไทยจีนตามสไตล์รัชกาลที่ ๓ ด้วยเช่นกัน แต่หน้าบันเป็นรูป "มังกร" อันหมายถึงบุรุษ ซึ่งก็คือพระองค์เจ้าอรเรนท ผู้สร้างวัด "มหารณพาราม" ขึ้นมานั่นเอง

หากได้ชมหน้าบันรูปหงส์ที่วัดเทพธิดาแล้ว ก็อย่าลืมไปดูหน้าบันรูปมังกรและนัฏสูการหลวงพ่พระร่วงทองคำ อันเป็นที่นับถือของผู้คนในย่านเสาชิงช้า ที่วัดมหารณพ บนถนนตะนาว เยื้องศาลเจ้าพ่อเสืออีกด้วยนะ



หน้าบันรูปหงส์

หน้าบันรูปมังกร

วัดใหม่ ในรัชกาลที่ ๔ New Style of Temples in King Rama IV's Era

ในสมัยรัชกาลที่ ๔ พระราชนิยมในการก่อสร้างวัดได้แปรเปลี่ยนไป ด้วยโปรดให้สร้างเจดีย์ทรงระฆังอยู่ตรงกลางเป็นประธานของวัด มีพระวิหารหรือพระอุโบสถอยู่ด้านหน้า ทำให้วัดที่สร้างขึ้นในรัชสมัยนี้ ล้วนมีแบบแผนตามขนบใหม่เช่นเดียวกันทั้งหมด อย่างวัดราชประดิษฐ์ B09 วัดโสมนัส หรือวัดมกุฏกษัตริยาราม

The royal traditions for temple architecture changed in the reign of King Rama IV. He preferred a bell-shaped pagoda at the center of the temple, and the ordination hall was placed at the front.



เจดีย์วัดราชประดิษฐ์

เจดีย์วัดโสมนัส

เจดีย์วัดมกุฏกษัตริยาราม

เรื่องเล่าขานคาถา

วัดในรัชกาลที่ ๔ เจดีย์เป็นใหญ่

วัดในสมัยรัชกาลที่ ๔ มักให้ความสำคัญกับเจดีย์ โดยมีวิหารอยู่ด้านหน้า (วิหารมักสร้างให้มีขนาดใหญ่กว่าพระอุโบสถ) ซึ่งเป็นการวางผังที่คล้ายกับสมัยอยุธยาตอนต้น ที่มีปราสาทเป็นประธานของวัด ล้อมรอบด้วยระเบียงคด ด้านหน้าเป็นพระวิหาร ส่วนด้านหลังเป็นพระอุโบสถ อันเป็นคติที่รับมาจากแผนผังของปราสาทหินแบบขอมที่จำลองสัณฐานจักรวาลมาอีกที แต่ด้วยรัชกาลที่ ๔ ทรงโปรดเจดีย์มากกว่าปราสาท จึงให้สร้างเจดีย์เป็นประธานของวัดแทน อย่างวัดมกุฏกษัตริยาราม และวัดโสมนัส ก็มีเจดีย์เป็นใหญ่เช่นกัน





วัดราชประดิษฐ์ B09

เป็นวัดโชส์มินที่มีรายละเอียดน่าค้นหา แต่โดนหลายคนทั่วไปกลับไม่นิยม ชำร่วยบางคนยังไม่รู้จักอีกต่างหาก

นั่นอาจเป็นเพราะวัดราชประดิษฐ์นั้นแทรกตัวอยู่อย่างสงบ ที่ด้านหลังสวนสาธารณะ และทำเนียบองคมนตรี

มาตุกันลิวา...วัดที่ว่าจิ๋วนี้ จะแจ่มขนาดไหน วัดราชประดิษฐ์เป็นวัดสร้างใหม่ในปลายรัชกาลที่ ๔ เพื่อเป็นวัดประจำรัชกาล และทำให้ราชธานีมีวัดสำคัญครบทั้ง ๓ วัด ตามราชประเพณีโบราณ ดังเช่นกรุงศรีอยุธยา คือ วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ และวัดราชประดิษฐ์

และที่ดินที่ใช้สร้างวัดนั้น ก็คือสวนกาแฟหลวงนั่นเอง

Wat Ratcha Pradit is a tiny temple situated behind Saranrom Park. It was built in King Rama IV's era as the symbolic temple of his reign. Originally, the area used to be a royal coffee farm.

The Vihara serves as the ordination hall. Its roof gable is decorated with gold and the Great Crown of Victory, which was King Rama IV's emblem. It was built of Italian marble, which was a novel material at the time.

B09 Wat Ratcha Pradit
 📍 2 Saranrom Rd.
 🕒 9.00am-6.00pm
 ☎ 02 622 2076
 📌 Watrajpradit



เสมาของวัดราชประดิษฐ์เป็นเสมาสีมาหิน เรียกว่า มหาสีมา ฝังไว้ล้อมรอบทั้งบริเวณวัด ทำให้สามารถทำสังฆกรรมที่จุดใดก็ได้ในเขตวัด โดยไม่จำเป็นต้องประกอบพิธีเฉพาะแต่ในพระอุโบสถเท่านั้น ถือว่าเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในเวลานั้นเลยทีเดียว

วิหารหลวง

วิหารหลวงหันหน้าไปทางทิศเหนือ และใช้เป็นพระอุโบสถของวัดไปด้วย

ที่หน้าบันเป็นปูนปั้นปิดทองประดับกระจกรูปพระมหาพิชัยมงกุฎบนพานแว่นฟ้า อันเป็นพระบรมราชอิสริยยศของพระมหากษัตริย์

หลังคามุงด้วยกระเบื้องกานูอย่างในสมัยอยุธยา จะเห็นได้ว่าที่ด้านสกัด (ด้านหน้า และด้านหลัง) ของพระวิหาร ไม่มีชายคาโดยรอบอย่างพระอุโบสถในสมัยรัชกาลที่ ๓ แล้ว

ส่วนเสมาพาไลด้านข้างก็เป็นเสากลม ประดับหัวเสาอย่างสวยงาม ต่างจากพระราชนิยมในสมัยรัชกาลที่ ๓ อีกเช่นกัน

นอกจากนี้แล้วไม่น่าเชื่อว่า วัดเล็กๆ แห่งนี้จะมี ความพิเศษที่เรียกได้ว่า Unseen อย่างยิ่งในสมัยนั้น คือ ผนังวิหารปูด้วยหินอ่อนสลับลี ซึ่งเป็นวัสดุชนิดใหม่จากอิตาลี

เรื่องเล่าชาวเกาะ

สวนกาแฟหลวง

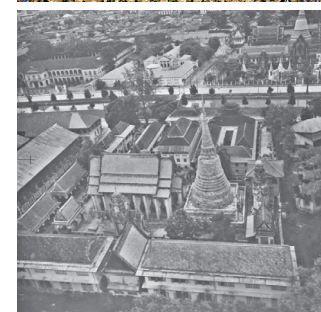
กาแฟ หรือที่ชาวสยามสมัยก่อนเรียกกันว่า “ข้าวแผ่” นั้นเป็นที่นิยมในบ้านเรามาช้านานแล้ว

สมัยรัชกาลที่ ๓ ทรงโปรดปรานกาแฟมาก ถึงขนาดให้มีการปลูกสวนกาแฟหลวง ในที่แปลงเล็กๆ ข้างกับตึกดิน (อาคารที่ไว้เก็บดินปืน เดิมตั้งอยู่ริมถนนสนามไชย บริเวณด้านหน้าพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ปราสาท ปัจจุบันคือบริเวณพระราชวังสราญรมย์นั่นเอง) เพื่อเก็บผลผลิตมาใช้ในราชสำนัก

ด้วยว่าชอบมันต้องมี! กาแฟถือเป็นเครื่องดื่มที่เก๋ไก๋ไฮโซอยู่ในสมัยนั้น แถวฝั่งธนบุรีเลยไม่ยอมน้อยหน้า สมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) จึงมีสวนกาแฟด้วยเช่นกัน ก่อนที่จะยกสวนนั้นสร้างเป็นวัดประยูรวงศาวาสในเวลาต่อมา



ภาพเสด็จฯ ทอดพระเนตรสุริยุปราคาที่ตำบลหัวก้าว



การวางผังวัดในสมัยรัชกาลที่ ๔ วิหารจะสร้างอยู่ด้านหน้าพระเจดีย์ทรงระฆัง คือเป็นเอกลักษณ์ประจำรัชกาล

ภายในวิหารบริเวณด้านหลังบานประตูหน้าต่าง ยังเป็นงานประดับมุกเขียนสีแบบญี่ปุ่น ที่เรียกว่างาน “ก้ามระลอก” ของนอกที่ผลิตจากเมืองนางาซากิ เพื่อการส่งออกโดยเฉพาะ ที่สำคัญยังมีจิตรกรรมฝาผนังภายใน เป็นภาพเสด็จทอดพระเนตรสุริยุปราคา ที่ตำบลหัวก้าว เมื่อปี ๒๔๑๑ ด้วย แต่वादให้เป็นบริเวณด้านหน้าของพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยแทนหาเจอกันมั๊ย?

Inside the vihara, the door panels are decorated with Japanese-style mother-of-pearl inlays crafted in Nagasaki. On one of the walls, there is a mural depicting King Rama IV watching the solar eclipse in 1868.

ปาสานเจดีย์

สำหรับพระเจดีย์วัดราชประดิษฐ์นี้ ปูด้วยหินอ่อนเช่นเดียวกับพระวิหารหลวงที่อยู่ทางด้านหน้า เป็นเจดีย์ทรงระฆัง อันเป็นพระราชนิยมในสมัยรัชกาลที่ ๔ ดังจะเห็นได้จาก พระศรีรัตนเจดีย์ (เจดีย์โมเสกทอง) ในวัดพระแก้ว หนึ่งในพระเจดีย์ประธานหลังพระอุโบสถวัดบวรนิเวศ อีกหนึ่ง ...ก็เป็นทรงระฆังแบบนี้เช่นกัน นั่นก็เพราะล้วนสร้างขึ้นในสมัยคิงมงกุฎด้วยกันทั้งสิ้น

A bell-shaped pagoda decorated with marble, built behind the main vihara, following King Rama IV's favorite style.

วัดไทยสไตล์ฝรั่ง Western-style Thai Temples

ล่วงถึงรัชกาลที่ ๕ พื้นที่ภายในเกาะเมืองพระนครคับคั่งไปด้วยวัดน้อยใหญ่ที่ปลูกสร้างกันเรื่อยมาตั้งแต่ต้นกรุงรัตนโกสินทร์

ทำให้ในรัชสมัยพระพุทธเจ้าหลวง จึงมีวัดที่ทรงสร้างอยู่เพียง ๒ แห่งเท่านั้น คือ วัดราชบพิธ เมื่อแรกขึ้นครองราชย์ เพื่อให้เป็นวัดประจำรัชกาล และวัดเบญจมบพิตร ในช่วงปลายรัชกาล ที่ตั้งอยู่บริเวณชานเมืองแถบพระราชวังดุสิต

ด้วยเป็นยุคที่วัฒนธรรมจากโลกตะวันตกได้แพร่หลายเข้ามาสู่สยาม จึงไม่แปลกใจเลย หากวัดไทยจะได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมแบบฝรั่งกับเขาด้วย

Western-style Thai Temples began in the reign of King Rama V during which period Western influences started to arrive in Siam. It is not a surprise that Thai temples were also influenced by Western architecture.



Wat Ratcha Bophit was constructed in the early years of King Rama V's reign as the symbolic temple of his reign. The temple has a perfect layout, with a pagoda at the center, enclosed in a circular cloister, similar to that in the temple of King Rama IV.

วัดราชบพิธ B10

เพชรเม็ดงามของวัดหลวงในเกาะรัตนโกสินทร์ ที่สร้างขึ้นสมัยต้นรัชกาลที่ ๕ เพื่อสถาปนาให้เป็นพระอารามหลวงประจำรัชกาล ในยุคที่สถาปัตยกรรมแบบตะวันตกเริ่มรุกคืบเข้ามายังแผ่นดินสยาม

แผนผังของวัดราชบพิธถือว่ามีความน่าสนใจ เนื่องจากสิ่งก่อสร้างสำคัญล้วนตั้งอยู่บนฐานไพทีเดียวกันทั้งหมด

โดยมีเจดีย์ทรงระฆังเป็นประธานของวัด ล้อมรอบด้วยพระระเบียงกลม มีลานประทักษิณวนรอบเจดีย์ และมีอาคารประจำทั้งสี่ทิศ ด้านหน้าเป็นพระอุโบสถ ด้านหลังเป็นพระวิหาร และด้านข้างเป็นพระวิหารทิศ

ซึ่งเป็นแบบแผนเดียวกับวัดที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ ๔ อันมีเจดีย์เป็นประธาน และมีอุโบสถอยู่เบื้องหน้า

พระอุโบสถ

สำหรับพระอุโบสถนั้น เป็นรูปแบบมาตรฐานสำหรับวัดกษัตริย์สร้าง กล่าวคือ หลังคาซ้อนชั้น ๒ ชั้น มีเครื่องล่ายองประดับ หน้าบันเครื่องไม้แกะสลักลงรักปิดทองประดับกระจก เป็นรูปสลักพระนารายณ์ทรงครุฑ และพระราชลัญจกรของรัชกาลที่ ๕

บานประตูประดับมุกที่ด้านหน้าพระอุโบสถ ลวดลายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ได้รับการยกย่องให้เป็นหนึ่งในงานประดับมุกชิ้นเยี่ยม

เดิมทีเป็นประตูหน้าต่างของปราสาทพระเทพบิดรในวัดพระแก้วมาก่อน แต่เกิดเหตุเพลิงไหม้ จึงชะลอมมาติดตั้งที่วัดราชบพิธแทน

หากสังเกตดูให้ดีจะเห็นความปราณีตในการฉลุเปลือกหอยมุกออกมาเป็นลวดลายอันสุดแสนจะละเอียดบอบบาง สมกับเป็นงานฝีมือของสำนักกรมหมื่นทิวารวงศ์ประวดี เจ้ากรมช่างมุกในสมัยนั้น

นอกจากนี้แล้ว ความโดดเด่นอีกอย่างหนึ่งของวัดราชบพิธ ที่ทำให้หมั่งลงตำแหน่งขวัญใจช่างภาพก็คือ กระเบื้องเบญจรงค์ลายเทพนมที่ประดับผนังและเสลาโดยรอบพระอุโบสถและพระระเบียง

กระเบื้องเบญจรงค์เหล่านี้สั่งผลิตเป็นการเฉพาะจากเมืองจีน ด้วยการส่งลวดลายไปให้ช่างชาวจีนวาด ฉะนั้นหากมองดูดีๆ จะเห็นเทพนมตีน้อยตาดี มั่งมั่งไปอีกแบบ

และเช่นเดียวกับวัดราชประดิษฐ์ ที่กำแพงวัดราชบพิธก็มีการประดับมหาสิมา เพื่อใช้บอกอาณาเขตของพระอาราม (ปกติจะตั้งสิมาที่รอบพระอุโบสถเท่านั้น) การทำสิ่งขมกรรมจึงไม่จำเป็นต้องกระทำภายในพระอุโบสถเพียงแห่งเดียว หากแต่สามารถทำ ณ จุดใดก็ได้ภายในบริเวณวัด

The Ordination Hall's gable decoration shows Narai on Garuda and King Rama V's royal emblem. The door panels are exquisitely decorated, formerly located in Wat Phra Kaeo in the Grand Palace. After a fire, they were relocated to this temple.



พระเจดีย์

พระเจดีย์เป็นทรงระฆัง เช่นเดียวกับเจดีย์ที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ ๔ อย่างพระศรีรัตนเจดีย์ ในวัดพระแก้ว, เจดีย์วัดบวรนิเวศ, หรือปาลาณเจดีย์ของวัดราชประดิษฐ์ แต่เจดีย์ของวัดราชบพิธปูด้วยกระเบื้องเบญจรงค์ แทนที่จะเป็นกระเบื้องโมเสกสีทองหรือหินอ่อนอย่างวัดอื่นๆ

ส่วนพระระเบียงคดที่ล้อมรอบเจดีย์ก็ไม่ได้มีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมหรือคดตั้งชื่อ เพราะเป็นพระระเบียงกลม ล้อไปกับฐานพระเจดีย์ ช่วยในการร่นระยะทางและเวลาในการเดินประทักษิณรอบเจดีย์ได้

The Bell-shaped Pagoda is decked with painted porcelain tiles custom-made from China, depicting Chinese-looking divine gods.



เห็นเป็นวัดที่มีสถาปัตยกรรมแบบไทยจาริต ทั้งโบระกาและ
 ซอฟ้าเซเอียงเอชนาดนี้ แต่ภายในกลับตกแต่งอย่างฝรั่งจำเลย
 นะจะบอกให้ อันนี้ถือเป็นไฮไลท์ของวัดราชบพิธอีกอย่างเลย
 ก็ว่าได้

ดูเผินๆ อาจสับสนคิดว่าอยู่ในโบสถ์คริสต์แบบฝรั่งที่มี
 หลังคาทรงสูง ฝ้าเพดานโค้งอย่างศิลปะโกธิค ปิดทองเข้มขลัง
 สุดอลังการ

ที่ผนังระหว่างช่องหน้าต่างลงสิงเกตดู จะเห็นการตกแต่ง
 ในช่องตรงกลางด้วยรูปอุณาโลม (ลักษณะคล้ายเลข ๙) สลับ
 กับอักษร “จ” (จุฬาลงกรณ์) ที่ช่องถัดไป เป็นเช่นนี้วนโดยรอบ
 พระอุโบสถ

นั่นคือลวดลายที่ออกแบบโดยกรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์
 นายช่างหลวงช่างใหญ่แห่งรัชสมัยพระพุทธเจ้าหลวง
 ทับลหลังเหนือช่องหน้าต่าง ก็เป็นลวดลายอย่างฝรั่ง หาก
 สังเกตให้ดีจะมีลายเทพนมคั่นอยู่ที่ปลายของแต่ละช่อง และ
 ที่ตรงกลางของบางช่องจะประดับพระปรมาภิไธยย่อ “จปร”
 เอาไว้ด้วย

เหนือขึ้นไปเป็นบัวตกแต่งรองรับฐานเสา ประดับลวดลาย
 เครือเถาอย่างฝรั่ง และมีหัวช้างอยู่ใต้ฐานของเสาทุกต้น
 ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นรายละเอียดการตกแต่งแบบไทยที่
 สดุดแทรกไว้ในสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกได้อย่างกลมกลืน

The interior of the ordination hall features a Gothic style with
 Thai elements, such as gilded elephants' heads on its friezes.



ส่วนผนังด้านบนเหนือหน้าต่าง
 ประดับด้วยลวดลายดอกไม้ร่วงอย่าง
 ฝรั่งบนพื้นสีเขียว แต่เดิมบริเวณนี้เคย
 เป็นภาพจิตรกรรมพุทธประวัติ แต่ลบ
 ออกไปเมื่อคราวปฏิสังขรณ์ใหญ่ในสมัย
 รัชกาลที่ ๗

สำหรับพระวิหารนั้น ใช้เป็นหอไตร
 เก็บพระไตรปิฎก มีขนาดและลักษณะ
 สถาปัตยกรรมเช่นเดียวกับพระอุโบสถ
 ภายในก็ตกแต่งแบบฝรั่งเช่นกัน แต่เป็น
 สีชมพู เนื่องจากเป็นสีประจำวันพระราช
 สมภพของรัชกาลที่ ๕ นั่นเอง



- B01 ศาลาการเปรียญวัดโพธิ์
- B02 วัดพระแก้ววังหลวง
- B03 วัดสุทัศนเทพวราราม
- B04 วัดพระเชตุพน
- B05 วัดพระแก้ววังหน้า
- B06 วัดราชนิตดา
- B07 วัดบวรนิเวศวิหาร
- B08 วัดเทพธิดาราม
- B09 วัดราชประดิษฐ์
- B10 วัดราชบพิธ